

Michal Cigánek

Írán

Náš výlet do Íránu jsem se mimo fotografií snažil zachytit i formou psaného deníku, a poznámek, které jsem pořizoval přímo během cesty. Někdy v klidu ve vlaku nebo večer na hotelu, ale často bezprostředně za pochodu, nebo v taxíku, který často tancoval po děravé silnici jako šílená lama ve skákacím nafukovacím hradu. Hned od začátku mně bylo jasné, že budu muset zápisky přepsat, dokud budu schopen je po sobě přečíst, a taktéž si pamatovat podrobnosti, které mohu případně doplnit. To se ovšem nestalo a některé události jsem zapsal několik let po příjezdu.

14. 4. 2008 14:00 byl plánovaný odlet, ale nakonec jsme měli půl hodiny zpoždění. Letěli jsme z Prahy letiště Ruzyně. Naše skupina se skládala z pěti osob: já, máma, Honza – můj bratr, Klára a Darina, která celou cestu naplánovala. Darina umí persky a zabezpečovala naši výpravu po organizační stránce. Mnohdy naše životy závisely na ní, což byla, jak se později ukázalo, velká opovážlivost a spoléhání na Boží milosrdenství.

14:30 odlet do Istanbulu společností Turkish Airlines. Celý let probíhal celkem klidně až na jednu turbulenci a menší poskok při přistání. Jak jsem si sám zapsal: „turecká obsluha celkem v poho, až na to, že jim okamžitě došlo pivo, takže jsme se museli spokojit s vínem“.

17:30 SELČ (18:30) Istanbul. Krátce po přistání jsme opustili letiště, a jelikož jsme měli trochu času, podnikli jsme krátkou prohlídku města. Odjeli jsme místní hromadnou dopravou do stanice Sultan Ahmad, a prohlédli jsme si nedalekou krásnou mešitu Hagia Sofia. Stavba je z roku 537 a nechal ji postavit byzantský císař Justinián. Byla tedy původně křesťanskou památkou, ale po roku 1453 byla přestavěna na mešitu. Po tomto malém průzkumu jsme chtěli vidět ještě další zajímavosti, ale nebyl již čas. Museli jsme se vrátit na letiště.

23:30 místního času jsme odlétali z Istanbulu. Zajímavostí je, že jsem si zapsal poznámku o bezpečnostních prohlídkách, které jsme museli na letišti podstoupit. Na rozdíl od ružyňského letiště jsme absolvovali prohlídky skrz rentgenový rám dvakrát za sebou. Tajemství této naproste zbytečnosti pro mě zůstává neodhaleno. Psal jsem o rentgenovém rámu a byl bych nerad, kdyby si někdo myslel, že se jednalo o jeden rám. Fakt je ten, že se jednalo o rámy dva, tedy o pravdu o dvě prohlídky těsně po sobě. Tento proces určitě ocení lidé, kteří jsou milovníky vyndávání všeho z kapes, sundávání si opasku a vyžívají se v poskakování před davem lidí, obzvláště když si musí v jedné ruce držet kalhoty. Po všem tom následoval „žízňivý let“ Turkish Airlines, kdy turecká obsluha naprosto nestíhala, a tak díky bezpečnostnímu opatření, zákazu nošení vody v lahvích do letadla jsme umírali žízni. Je pravdou, že měli pivo, ale s frekvencí jakou ho stihali roznášet a zásobovat vyprahlé cestující si vysloužili přezdívku „suchý krám“.

3:30 Íránského času tedy již 15.4. jsme hladce přistáli na letišti Imam Chomejnj. Letiště se jmenuje po vůdci protišáhovské revoluce v Persii roku 1978. Od roku 1979 je tedy Írán islámskou republikou. Odbavení trvalo nezvykle dlouho. Troufám si říci, že až nezdravě dlouho. V deníku mám dokonce poznámku, ve které hořce lituji toho, že jsme si sebou nevzali šachy. V té chvíli jsem si byl naprosto jistý, že jestli bude něco, co si budu z Íránu pamatovat na celý život, bude to právě čekání na jejich letišti. Samozřejmě jsem v té chvíli nevěděl, co

nás všechno čeká, ale asi to byl onen celník, který poodkryl celé tajemství a napověděl nám, do čeho vlastně jdeme. Byl to opravdu úředník, na kterého se nezapomíná, velice důsledný a přísným pohledem dával zřetelně najevo svojí důležitost a společenské postavení. Nevěřicně kroutil hlavou nad našimi pasy a nevěděl co je to Czech republic, poulil oči, a pak mu snad sepnulo, že se jedná o nějakou zemi. Na letišti jsme proměnili peníze z dolarů na jejich rijály a hurá hledat taxi do Teheránu. Po bouřlivé hádce mezi námi a taxikáři a mezi taxikáři samotnými jsme sehnali taxikáře, který byl ochotný nás vzít v pěti. Začala naše ranní cesta do hlavního města. Problém nebyl ani moc v našem počtu, ale v touze íránských taxikářů si přivydělat. Jejich snahou tedy bylo, abychom jeli dvěma taxíky. To byl ale problém pro nás neb jediný kdo uměl persky a věděl, kam jedeme, byla Darina. S tímto jevem taxikářského zápolení, figlů a přesvědčování se ovšem setkáme i u nás a někdy nemusíme být ani turisté. Teherán je od letiště poměrně vzdálený asi 16km a cesta trvá dlouho, není tedy divu, že jsem většinu cesty prospal.

15. 4. 7:00 příjezd do hotelu. Ubytovali jsme se v docela pěkných pokojích, ale mě osobně přišlo, že ještě nejsou připraveny pro hosty a je potřeba několik stavebních úprav. Nicméně únava byla natolik veliká, že bych se spokojil se vším.

16:30 započala naše prohlídka města. Pro začátek je důležité se seznámit se vztahem mezi chodcem a motoristou. Tento stav je zde naprosto hororový. Přechod přes ulici je souboj kdo z koho a začátečník má často pocit naprosté beznaděje. V mnoha případech si musí počínat jako sebevrah, aby se vůbec dostal na druhou stranu vozovky. Jistotou pro chodce je fakt, že motoristé většinou před chodcem nezpomalují, ale také nezrychlují. Chce to trochu trénink a odhad, avšak pro slabší začátečnické povahy doporučuji bezpečnostní hnědé prádlo. Po několika dnech se z turisty stává vycvičený závodník v přecházení a s dovednostmi, které se mu hodí i doma na našich přechodech. Mě osobně dělalo po návratu velké problémy zapadnout do normálu. Neznaje vyčkávání u chodníku jsem se vrhal do vozovky, někdy i k hrůze našich spoluobčanů před tím sebevrahem. Několik měsíců na to jsem dokonce dostal vynadáno v Bulharsku, že takhle přecházet prostě nemůžu, a že mne málem přejel autobus, že tady prostě nejsem v Íránu. Hned první den jsme byli svědky situace, kdy autobus, který vjel do křižovatky, začal náhle couvat. Řidič zkrátka usoudil, že křižovatkou již neprojede, a tak, aby nepřekážel ostatním vozidlům, zvolil jízdu vzad. Skutečnost, že by mohl doslova rozmačkat lidi, kteří přecházejí za ním mezi vozidly, nebral moc vážně, ale chodci jsou zde připraveni, takže včas uskočili. O tom, jestli bychom to stihli my, nechci moc přemýšlet. V Íránu se to zkrátka neřeší – auta mají masivní nárazníky a stěrače, tak proč opotřebovávat brzdy.

Další zákeřností, kterou musíte při přecházení překonat, je kanál. V Íránu nemají ve většině městech kanalizaci, na kterou jsme zvyklí my, ale mají zde jakési strouhy podél silnic. Téměř pokaždé, když chcete přejít silnici, musíte věnovat pozornost i této strouze. Pravdou je, že na některých frekventovaných místech a zejména u přechodu jsou tyto strouhy zakryté mramorovou, nebo betonovou deskou, ale přecházíte-li jinde, a nedáte si pozor, může se vám takováto strouha stát osudovou. Tyto koryta jsou široká asi 30 cm, hluboká okolo půl metru, ale můžete narazit i na metrové stoky. V některých městech například v Bushéru je hloubka okolo jeden a půl metru. První co by se vám mohlo přihodit při nepozornosti nebo špatném pohybu je zlomená noha a to díky hloubce a šířce někde v okolí kolena. Při pohybu směrem do silnice byste tak mohli skončit přímo pod autem. Toto není ovšem jediná a zdaleka ne nejhorší věc, která by se vám mohla přihodit. Daleko větším nebezpečím než strouha bývá velice často obsah strouhy samotné. V takové Íránské stoce při troše štěstí narazíte jen na odpadky nebo na sucho a prach. Jestliže je však ve strouze stojatá voda běda poutníkovi, který zapomene a nešťastnou náhodou do strouhy vkročí. V takovéto strouze s vodou, jež hraje

všemi barvami, se pohybuje jakási hustá směs připomínající bláto a tu a tam po vás mezi odpadky něco divného mrkne. Ve stoce se nacházejí živé i neživé věci všech rozličných tvarů i barev z říše zvířectva i lidí.

Další věc, o které bych se teď chtěl zmínit, jsou šátky. Každá žena v Íránu musí mít na veřejnosti zakrytou hlavu – nejlépe šátkem a to včetně turistek, prostě každá žena. Mladší ženy, slečny, musí mít hlavu zakrytou také. U menších žen, dívek, dětí se toleruje i odhalená hlava. Nejběžnější co ženy nosí, je černý oblek ve kterém jsou od hlavy až k patě zahaleny a mnohdy jim nekouká ven ani nos, takže pokud byste se znenadání ocitli v Íránu na ulici a přímo proti vám by šel hlouček žen, mohli byste mít pocit, že se na vás řítí zásahová jednotka. Některé ženy však nosí šátky jen naoko a šátek jím zakrývá jen část hlavy. S nimi se však nesečkáte někde na vesnici, nebo na svaté půdě. Obvykle je spatříte jen náhodou a to v místech, která můžeme nazývat místy civilizovanými. Zajímavostí je, že šátkem jsou zakryty dámské figuríny v obchodech a pokud snad dojdou šátky je přes hlavu takové figuríny přehozeno třeba tílko.

Cestování hromadnou dopravou je také zajímavé. V autobuse je rozděleno do dvou sektorů, pro muže na ženy zvlášť, v metru je první a poslední vagón vyhrazen pouze pro ženy, muži do těchto vagónů nesmí, avšak ženy do mužských ano.

Za zmínku také stojí to, že zde funguje jen síť od T-mobile, takže s mým O2 jsem se tady nechytal. Bratr T-mobile naštěstí má a tak jsem mohl občas napsat Romulce.

20:00 sedíme v čajovně a dali jsme si večeři. Já si dal kebab s rýží – kebab je maso dělané na rožni, grilu. Většinou z jehněčího masa, ale výjimkou není i maso hovězí či kuřecí. Vepřové maso se zde nepodává neb je zapovězeno. Rýže byla suchá bez omáčky. Předtím jsme si prohlédli teheránský park s různými fontánkami, zajímavými stromy, keři a rostlinami. Pro místní domorodce jsem atrakcí a hodně lidí si nás prohlíží jako mimozemšťany. Ptají se, odkud jsme. Nejsou nepřátelští a jeden mladík, který uměl anglicky, si okamžitě vzpomněl na Prahu a fotbalistu Nedvěda, kterému fandí.

16. 4. V noci jsem skoro nespál, jelikož mě budilo chrápání a komáři. Nakonec jsem usnul asi po páté hodině.

7:30 vstáváme a já zjišťuji, že kus od mého lože teče topení, takže mám košili durch, mokré kalhoty i mikinu. V deníku jsem si toto doplnil poznámkou: „prostě luxus“. V tom lepším případě bych mohl říci, že se o jakýsi luxus opravdu jednalo. Mokré oblečení zde rychle uschne a člověka nezvyklého na vedro osvěží. Tak jsme nastartovali foťáky, kamery a vyrazili na první prohlídku města.

9:30 Národní archeologické museum. Zde prakticky nic zajímavého není až na pár kousků, takže máte pocit, že ty opravdové artefakty turistům tají, anebo je již hamižní archeologové zavezli do Evropy, prodali je museím a soukromým sběratelům.

Musím dodat, že nám občas hodně selhává organizace, takže chodíme zkratkami prodlužovačkami. Je to sice dál, ale za to většinou horší cestou, nicméně užijeme legraci.

Dali jsme si v bufáci pizzu a Honzík měl v pití plíseň. Jednalo se pravděpodobně o šťávu z granátového jablka, anebo o mrkvovou šťávu. Nato jsme šli do dalšího muzea, do kterého jsem nevstoupil neb jsem byl vyčerpán, takže jsem venku usnul a doplnil tak ztrátu z dnešní noci. Jednalo se o museum pošty. Poté jsme se vrátili pro věci do hotelu a vyrazili na vlakové nádraží. Ístgh – e rahahan což znamená: „stát místa, cesta a železo“. Zde proběhla i pasová kontrola.

Ač je místní doprava naprostá katastrofa, tzn. každý jezdí, jak a kudy ho napadne, smrdí tu kanalizace, vlastně povětšinou ony strouhy a odpadky se stávají silniční a pouliční

součástí, byl vnitřek vlaku naprosto epesní. Posuďte sami. V kupé jsme měli dvě televize, klimatizaci, elektřinu a pohodlí. Obsluhují vás stevardi a dostanete večeři. Každé kupé je vybaveno čtyřmi postelemi. Jelikož nás bylo pět, musel jít Honzík spát do jiného kupé, které bylo taktéž luxusní a jeho spolucestující byli milí a přívětiví lidé.

17:30 vlak se rozjíždí a vyrazíme do Andýnešku. Projíždíme pouští, kolem nás je jen smutná krajina a jen občas uvidíme keřík nebo rostlinku. Čas od času míváme usedlost s políčky, nebo místní pastevce, kteří ženou svoje stáda. Největší zajímavostí bylo vyschlé slané jezero, které připomínalo zamrzlé moře. Daleko do dálí jsme viděli jen rovinu a všude bylo bílo. Velkou zajímavostí bylo také obrovské rozestavěné panelové město s jeřáby uprostřed pouště. Skoro jako by někdo ukázal prstem na mapu a řekl: „tak tady bude město“. K večeru jsme se začali přibližovat k horám, skrz které jsme nakonec projeli. Začalo se stmívat a z temnoty vystupovaly hory. Vlak šplhal do kopců, ze srázů se tajil dech a projížděli jsme tunely, až jsme nakonec nevěděli, zda je taková tma nebo jsme v tunelu, a pak už mně to bylo jedno.

17. 4. 7:30 Andýnešek – přijeli jsme s kratším asi 3,5 hodinovým zpožděním což je na tak velkou vzdálenost a místní poměry naprosto normální. Naopak u nás bychom patrně ještě seděli někde mezi skalisky a kousali si nehet.

8:00 nacházíme se v hotelu Rostan, kam nás odvezl taxík z nádraží. Původně jsme si zde měli jen schovat věci a večer se ubytovat, ale nakonec se pro nás volné pokoje našly. To jsme ovšem nevěděli, a tak se šla naše dámská skupina umýt a upravit po cestě vlakem a já s bráchou jsme seděli v místní restauraci a pili kolu. Pod slovem restaurace si nesmíte hned představit čtyřhvězdičkový luxus. Museli jsme se spokojit s polorozestavěnou místností se stoly, které by mohli vzdáleně připomenout školní jídelnu, anebo výlet na pionýrský tábor s dřevěnými chatkami. Bar byste také marně hledali, neb zde měli prosklenou vitrínu, jako v masně na kterou můžete koneckonců narazit dodnes i v některých slovenských hospodách v okolí Žiliny. A kola? Nečekejte Coca Colu nebo Pepsi ty jsou zde asi zapovězeny, ale něco podobného, černého a sladkého s bublinami mají i zde. Iran Cola nebo taky Farsi Cola, to je ono. Poté co nám byly přiděleny pokoje, jsem vklouznul do koupelny a umyl se. Honzík se sprchoval jako poslední a zrovínka, když byl celý namydlený, došla voda, takže musel čekat, až stoupne tlak. Měli jsme strach, že se probourá na chodbu, jak mlátil vzteky do zdi jako Hulk, ale po dvaceti minutách vodu opět pustili, a tak všechno dobře dopadlo. No možná to bylo jen pět minut, ale to by to pak nebylo napínavé.

Po ranním osvěžení vyrazíme mikrobusem do města Sûsa. Toto město je významné spoustou vykopávek a hrobkou svatého Daniela. Jeho dominantou je však Francouzský hrad, který zde nechali vystavět francouzští kolonisté, kteří zde prováděli archeologické výzkumy. Bylo zde totiž starověké sídlo Perské říše s trůnem Dária a je to jeden z hlavních důvodů, proč se zde nacházíme. Toto město bylo založené pravděpodobně 4000 let před naším letopočtem a patří tak k nejstarším v Íránu. Z jeho domů a paláců se však dochovaly jen základy zdí a sloupů a některé sochy koní. Pod hradem je menší museum, ve kterém jsou vystaveny nálezy zbraní a keramiky. Jdeme od musea směrem k hrobce svatého Daniela. Cestou nás téměř každý zdraví: „hello monsieur“ (tedy asi z francouzštiny pane, ale zní to spíše jako: „messiah“) a jeden anglický mluvící Íránec se nás ptá, jak se nám v Íránu líbí. Po chvíli stáčí hovor na politiku. „No politics“ odpovídám a jdu dál vzpomínajíc na radu, že v Íránu není dobré rozmlouvat o politice – zvláště ne s anglickými mluvícími lidmi, kteří vás znenadání osloví na ulici. Že jsme byli sledováni tajnou policií se nám nakonec potvrdilo, ale o tom později. Teď jdeme do blízkého bistra a bratr objednává mrkvový juice: „havíč grrrr“ a

ukazuje na mrkev. Prodavač chápe, usmívá se a pravděpodobně se ptá kolik, ale to už brácha ukazuje na prstech 4. Je nás sice 5, ale já mrkev nepiji.

Svatý Daniel, který zde má pro Írán typickou hrobku ve tvaru špičaté věže, byl prorokem, o kterém se píše ve Starém zákoně a je uznáván jako prorok i muslimy. Před hrobkou je čtvercový dvůr s výklenky, které slouží jako odpočívadla. Uprostřed je kašna, ve které se poutníci myjí. Ve spalujícím vedru zde mezi muslimy stojí dva dlouhovlasí turisté – křesťané. Bratr drží kameru a natáčí si náměstí, a tu k nám přistupují dva místní mladíci: „hello monsieur“, ukazují na kompas, který drží jeden z nich v rukou a podle posuňků ho chtějí vyměnit za kameru. Anglicky neumí, ale přesto jsme se jich zbavili naprosto elegantním způsobem. Vytáhl jsem z kapsy kompas svůj, který nosím vždy u klíčů, a oba Peršané zklamaně protáhli obličej a smutně odešli. Brácha chtěl ještě z batohu vytáhnout buzolu, ale oni zmizeli rychleji, než se objevili. Pokud chcete do hrobky vstoupit, tak musíte zout boty a to je právě to co činí takováto íránská poutní místa nezapomenutelnými. Hádám, že kdybyste nechali na svoje čichové vjemy působit tuto záživnou vůni déle než my, byli byste svědky fatamorgány.

14:00 odjezd do Chongha zambil. První taxikář, který nás vzal, nás chtěl ošidit a chtěl moc peněz. Nakonec jsme vystoupili a strhla se hádka mezi taxikářem a místními. I zdejší domorodci se nelíbilo, že nás chtěl taxikář oškubat a nám se zase nelíbilo, že jsme se ocitli na ulici v místech, kde vesnice vypadala jako po plošném bombardování. Vesničani v nás opravdu nevzbuzovali pocit bezpečí a jistoty. Posléze situaci zachránil taxikář jiný, který nás odvezl ve chvíli, kdy se kolem nás zhrocoval dav asi 20-ti zvědavců. Tento nás vozil zbytek dne přes Chongha zambil do Haft Tape a Sůsy odkud jsme chtěli jet nazpět mikrobusem, ale pak nás vzal až před náš hotel v Andýnešku. Překvapivě za mnohem menší cenu než za kterou nás chtěl první vzít jen do Chongha zambil, takže dávat si pozor na taxikáře se vyplatí. Dobrý taxikář je pak i dobrý průvodce, filosof, hudebník nebo politik. Jednou jsme se v taxíku dověděli až bolestné zprávy o tom, jak chtěl Írán zaútočit na Izrael. „To jak jsme válčili s Írákem, tak to neměl být konec“ říkal taxikář a pokračoval: „To měl být teprve začátek velkého útoku na tu proradnou židovskou zemi“. Zatímco Darina překládá, tak my ostatní žasneme, jaká hloupá nenávist proti jinému národu tu existuje. „Ano chtěli jsme je smazat z povrchu zemského, neboť si nezaslouží žít“. Mluví o tom jako by to bylo na denním pořádku a vlastně ani nevyjadřuje žádné emoce. Nenávist proti tomuto národu je v této společnosti tak zakořeněna, že se s ní můžete potkat i u lidí o kterých si můžete myslet, že jsou vzdělaní a mají vlídné srdce. Bohužel jsou jen obětí falešné propagandy, která potřebuje nepřítele, a hloupě následují obraz svého mocnáře, než by si udělali vlastní úsudek.

Chongha zambil je město z nepálených cihel a místní správce říkal, že je to nejstarší město z nepálených cihel na světě. Toto však nemůžu potvrdit, protože nám to říkali i o jiných místech. Leč pravdou je, že takto zachované město z nepálených cihel již při naší cestě nespatříme. Skoro mně přišlo, že všude v této zemi je všechno nejstarší na světě. Něco na tom určitě bude, protože takovouhle sbírku veteránů, která tu frčí všude na po silnicích, nevidíte ani v museu. Nic to nemění na úchvatnosti této památky, která byla postavena asi 1250 před Kristem a opravdu z nepálených cihel, jež jsou některé zdobeny klínovým písmem. Tento monument se dochoval opravdu v dobrém stavu se zdmi a kanály. V době, kdy jsme tady byli, bylo veliké vedro cca 50°C, takže když jsem ulehal večer do postele, měl jsem celého dne opravdu dost a ihned jsem usnul.

18. 4. 6:50 budíček a rychlý odchod na snídani.

7:30 snídane. K snídani jsme měli míchaná vejčička s chlebem. Tento pokrm je s íránskou snídání natolik spjat, že není možné si snídání bez vejčiček míchaných, nebo volských ok představit. Ona to vlastně jsou vždy volská oka, ale ne vždy se je kuchaři podaří

udělat tak, aby to mělo požadovaný tvar a tak vám to tak kydnou na talíř, že to jako míchaná vajíčka vypadá. Chléb je většinou tenká placka připomínající tortilu. Často má kruhovitý tvar, ale není výjimkou i čtverec nebo obdélník. V některých končinách této země se však můžete setkat i s jinými druhy chleba, které připomínají holou pizzu, nebo bagetu. Všimám si, že několik lidí, kteří bagetu jedli, mají ve zvyku vytrhávat vnitřek a jíst pak jen kůrku. Nevím, zda je to nějaký zvyk, ale přišlo mě, že to dělají ze zarputilosti. Dle mého soudu mají pocit, že bageta není jejich tradiční chléb a oni budou na truc jíst jen chléb jejich. Když už mají jen tu bagetu, tak si z ní ten tradiční chléb udělají. Tím si hlavně vysvětlují, proč po nich vnitřky baget zůstávají roztrhané na „cimpr, campr“ na stole.

Po snídani jsme odjeli do Desfulu, kde jsme si vzali taxíka, který nás měl odvést do dalšího autobusového terminálu, ale nakonec se věci vyvinuly tak, že se z našeho taxikáře stal náš celodenní průvodce. Jmenoval se Réza a byl z nás natolik unesen, že nám ukázal jeho dům a představil celou rodinu. Vypravoval nám o tom, jak se zde v Desfulu žije, jak se dělá chléb a mluvil o válce s Irákem, která se města velice dotkla zejména chemickým útokem.

Počasí, které nás od rána zlobilo, se věrohodně popsat nedá. Vedro na rozdíl od včerejšího dne nebylo, protože všude byla mlha. Nebyla to však mlha z rybníčku Brčálníček a ani ji neuvařil vodník Kebule, ale jednalo se o smog. Celý den jsme se dusili a kašlali a na několika místech se prakticky dalo dýchat jen přes kapesník.

Přehrada v Shushtar (Šuštar) byla naším prvním dnešním turistickým zastavením. Prohlédli jsme si zde mlýny, které fungovaly podobně jako turbíny v dnešních elektrárnách, ale sloužili k mletí obilí. Vracíme se nahoru na silnici, kde je hráz a stala se nám zde jedna z mála veselých příhod dne. Brácha se někde zdržel, protože opět točil na kameru poutavé záběry a marně se snažil prorazit smog, který halil obzor do světlehnědé mlhy. Tu jsme na něj volali: „Honzo, Honzo“ a Réza si myslel, že „Honzo“ znamená, „pojď sem“ a proto tak potom volal na nás všechny „honzo“ než mu Darina vysvětlila, že je to jméno.

Naše přítomnost zde opět vzbudila velký ohlas. Na tomto místě pod přehradou i na ní bylo celkem dost Íránských turistů, neboť Shushtar je městem s velkým významem pro perskou historii. Jeho jméno je spjato s městem Sûsy a znamená „větší než Sûsy“. Tehdejší význam tohoto města nelze podceňovat, jeho poloha je naprosto logická. Řeka Karún poskytovala dostatek vody pro zavlažování polí, ale také sloužila jako jeho obrana. Most, který stojí kousek od města, a který jsme si prohlédli také z blízka, sloužil zároveň i jako hráz k náhonu a rozbočoval řeku na dvě části. Jedna k pohonu mlýnů a zavlažování polí a druhá už jen k zavlažování polí. Následovala zastávka na hradě, pod kterým se nachází velice důmyslná stavba. Začíná zde Dáriův kanál. Tento kanál byl do skály, nad kterou je hrad, tesaný ručně a byl vlastně jakýmsi tunelem, jímž se převáděla voda do zavlažovacího kanálu. Tato stavba měla po staletí obrovský význam pro veškerý lid a dokazuje tak, že Dariovi přísluší jeho zásluhy za rozvoj Persie. V konečném měřítku se jedná o nesčetné množství zavlažovacích kanálů a kanálků, které z tohoto kanálu odbočují.

Pak jsme chtěli navštívit mešitu, která se před námi vynořila ze smogové mlhy, když jsme přejížděli jeden z mostů, ale byla Bohoslužba, a proto jsme dovnitř nemohli. Místní hlídač nám však ukázal cestu do údolí, kde dříve nechávali staré a nemocné. Jeli jsme po kamenité cestě někam do neznáma, do naprosté mlhy, a náš taxík poskakoval po kamenech, pronásledující našeho nynějšího průvodce, který jel před námi na prapodivném prskoletu. Naštěstí se proti nám nevyřítily Alibaba a čtyřicet loupežníků, ale naskytl se nám pohled na opravdové údolí mrtvých, které můžeme znát z některých filmů – například Ben Hur, kde byli malomocní. Tady, již malomocní nebyli, ale jejich místo v krásném zeleném údolíčku s říčkou nahradily odpadky a různí živočichové jako želvy, nebo ještěrky. Ve skalách nad říčkou byly vytesány prastaré buňky, ve kterých dříve tito lidé dožívali. V deníku mám poznamenáno: „ten Ferda co nám ukázal cestu, chtěl vědět, jaké máme v ČR peníze, ale jak se ukázalo, jeho důvod byl nikoliv zvědavost, ale hamižnost.“ Nejprve nenápadně zjišťoval kurz

k dolaru, pak je chtěl ukázat a nakonec darovat. Bylo to opravdu nepříjemné, když po nás chtěl, abychom mu dali peníze, proto jsme se poučili a od té doby ukazovali jen místní měnu a to jen a jen při placení. Další naše cesta nás konečně zavedla do mešity, ale bohužel do jiné, než byla ta předtím. Tato mešita byla opravována, a proto v ní nebyla žádná bohoslužba. Zato zde byli dělníci, lešení a různé jiné věci, které se běžně povalují na staveništi, ale nikolivěk na svaté půdě. Za mešitou je školka pro malé děti. Zeď školky je vesele pomalována různými hrdiny z kreslených filmů a seriálů. Tom a Jerry, Mickey Mouse, Kačer Donald, ale i malá uličnice včelka Mája, která mezi nás, ani na nás ničím nemířila.

Na obědě jsme se stavili v místní luxusní restauraci, neboť náš taxikář pravil, že tak vzácní a vznešení hosté musí jíst jen ty nejvybranější Íránské lahůdky z toho nejčistšího stolu a s tím nejlepším personálem. A protože jsme mu nechtěli udělat ostudu, a taky jsme byli zvědaví, s čím se vytasí, řekli jsme si, že to není špatný nápad. Konec konců „fastfoody“ a „bufáče“ jsme zde již celkem prozkoumané měli. K jídlu jsem si nedal žádnou výjimku, ale opět rýži s kebabem – pravděpodobně ze skopového masa. Jestli si to dobře pamatuji, tak mě chutnalo, ale více se mně vybaví skupina mladých Íránských turistek. Ty nás nenápadně pozorovaly. Toto počínání považujeme za vyložený hazard, neboť jak nám vysvětlila jejich průvodkyně a zároveň ochránkyně, byly jejich životy zasvěceny Alláhu a jejich další cesty měly kráčet duchovním směrem. Jelikož mobilní telefony s fotoaparátem mají i zde, tak nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že si nás všechny vyfotily – opravdu velice nenápadně.

Po obědě jsme navštívili další most, tak zvaný císařský most (Band-e Kaisar), který zde museli postavit poražení Římané. V roce 260 vytáhl Perský král Šápur I. proti Římanům a tehdejší Římský císař Valerianus, jehož vojsko bylo oslabeno morem, upadl do zajetí. V tomto zajetí zemřel a to prý ve velice nepříjemných a ponižujících podmínkách. Perský král využíval jeho, ale především dalších zajatých Římanů ke stavění různých technických staveb a právě touto stavbou byl i tento 550 metrů dlouhý most. Šlo vlastně o jakousi hráz na zadržování vody a současně o most, který stál na římských obloucích. Z dnešního pohledu bychom mohli říci, že se jedná o jez, na kterém je vystavěn most. Most je bohužel zříceninou, takže již neslouží svému účelu, ale pouze jako turistická zajímavost.

Následovala cesta pod přehradu, kde bylo docela pěkné odpočívadlo nebo kemp, kde se dalo i koupat. Na břehu zde mezi odpadky tábořili Íránští motoristé a lidé na dovolené. Většinou seděli u deky s jídlem, nějakými zákusky a pokuřovali z vodních dýmek. Ve vodě se cachtali malé děti a muži. Ženy se zde prakticky nekoupají, ale není to z důvodů, že by nemohly, ale musí se koupat v šatech a předpisově zahaleny v šátcích, a to samozřejmě není nic příjemného, a tak dávají spíše přednost procházení se vodou nedaleko břehu a smočí alespoň nohy. Řeka zde pod přehradou byla velice široká a stráž nad plavci zde dělal jakýsi plavčík na kajaku, který tu a tam písknul na neopatrného plavce, který plaval do míst, kde by mohl být stržen proudem řeky nebo vratným proudem z přehrady. Bratr se zde vyráchal, ale na mě místní voda bez života nedělala dobrý dojem a těšil jsem se spíše na koupání v moři. Už bylo k večeru, když jsme odsud odjížděli a náš taxikář nás odvezl zpět do Andýnešku. Po cestě se mně nechtěně povedlo utrhnout umělohmotné poutko, které bylo v autě nad dveřmi. „To nic“ řekl Réza a mávl rukou.

Večer jsme se šli s Honzou podívat po internetové kavárně, ale byla zavřená. Přesto nás nechali podívat se na „net“ v copy centru. Připojení bylo pomalé a samozřejmě je místní internet cenzurován, a tak se leckdy nedostanete, tam kde je potřeba. Na zhlédnutí mailových stránek to však stačilo a já ještě zkusil, zda bych se nemohl připojit na Travian, ale bohužel mě to místní „fofrnet“ nechtěl dovolit a bratrův komentář o výkupech rýže na světových trzích mě přesvědčil o tom, že přichází nejlepší chvíle zaplatit a odejít.

19. 4. 2008 Ráno jsme vstávali v 6:30, dali si kafe a rychle sbalili.

8:00 nasedáme do taxíku a jedeme asi 300 km do města Íze, do kterého se moc těšíme. Veze nás ten samý taxikář jako včera, se kterým jsme se na této cestě již včera dohodli. Tedy Réza. Jedeme nehostinnou krajinou halenou do smogu. Réza se musí hlásit na místním úřadě jelikož zde žádný občan nesmí opustit kraj, ve kterém bydlí bez toho, aby to úřadům dal vědět. Po cestě se bavíme o všem možném, jak se zde žije, co kde je, co se zde pěstuje a chová. Staví nás policie a trne nám, že budou problémy, protože nás jede v taxíku šest, za což by mohl Réza dostat pokutu. Réza vystupuje z auta a běží k přímo k policejní hlídce. Jeho chování pozorujeme s údivem. Přivádí policisty k autu a ukazuje na nás dovnitř. Darina hbitě překládá: „podívejte, koho vezu“ chlubí se Réza „opravdoví turisté z Evropy“ - „Czechoslovakia“. Je opravdu pyšný, že právě on má to štěstí a veze cizince z tak daleké země a policisté si nás nevěřicně prohlížejí, jako pan Povondra mluvícího mloka. Loučíme se s policisty, kteří nám mávají a Réza ujíždí dál a nechává za námi kotouč prachu. Ještě dlouho se o nás bude v těchto místech mluvit, a kdo ví, jestli tuhle historku bude policistům někdo věřit.

Jedeme do hor a vjíždíme na náhorní plošinu, takže je zde pro nás přeci jen lepší klima než v nížině. Po cestě projíždíme přes pouště a kamenité pláně, jejichž obzor občas protínají elektrická vedení, a po zemi se tu a tam plazí ropovody, nebo vodovody. Někde jsou krásné horské serpentiny a na stráních se zelená nebo bledne tráva, která je proplena tisíci cestičkami od koz a ovcí, které místní pastevci ženou přes celou zem, a shání tak obživu pro sebe a jejich zvířectvo. Tu a tam míváme strom a někdy dokonce i porost, o kterém by se dalo říci, že je to malý lesík. Ale jinak je všude jen kamení a prach, jinde doplněn třeba trsem trávy nebo malým keříkem. Stavíme se i pro benzín na čerpací stanici vystřižené jako z nějakého starého filmu. Benzín je zde levnější než voda. A zase jedeme dál nekonečnou pustinou. Na jedné náhorní plošině jsme zastavili a protáhli naše ztuhlá těla, chvilka tělocviku, pár fotografií místní krajiny a zase jedeme dál. Díky sesuvu půdy jsme nuceni na chvilku zastavit na odpočívadle, ale nemusíme mít žádné obavy, že budeme čekat dlouho. Již dávno před námi zde započali odklízecí práce a doprava zde funguje kyvadlově. Bagry a buldozery odklízají kusy skal na silnici daleko před námi a práce jim jde velice rychle. Čekání si krátíme procházkou okolo místní horské řeky, ve které žijí i pstruzi, a pak nasedáme opět do taxíku a jedeme dál a dál až do Ízu.

Dlouhá cesta a rozlámaná těla ze sardinkových poloh, to vše končí v Íze. Réza nám pomáhá se ubytovat a radí nám, abychom si dávali pozor a to zejména tady v Íze. Lidé tu prý nejsou tak vlídní a přívětiví jako on a mohli by nás chtít prý okrást. Ne všichni jsou zde slušní a poctiví lidé a my jsme prý příliš důvěřiví a snadno se necháme napálit vysokou cenou. Po té se s Rézou loučíme a on jede zpět domů.

16:00 Íze. Po obědě jsme vyrazili na krátký výlet do místních skal. V hotelu jsme si objednali taxíka, který nám nabídl, že na nás počká na blízkém parkovišti, ale my nechceme, chceme se cestou zpět projít neboť cestování v autě zvláště, když se vzadu mačkáme, jako sardinky nás začíná... vadit. Takže se plazíme do kopce prostředím, které by se dalo nazvat oázou v poušti. Stoupáme údolíčkem nahoru po jeho levé straně na celkem upravené kamenité cestě. Pravý svah údolíčka se může pochlubit několika stromky a keříky, zatímco uprostřed je koryto potoka, kde pravděpodobně v období příznivějším na srážky teče voda. Místo vody jsou však zde pro Írán neodmyslitelné odpadky. Celé haldy plastů a papírů a všeho možného nakupené na sebe a tu tam ohořelé nebo doutnající. Na konci cesty na nás čeká překrásná jeskyně a okolní převisy. Jeskyně je známa asi tři tisíce let a měla pro tehdejší lidi velký význam jako útočiště. Dnes je z ní poutní místo, takže jeskyni vybetonovali a ke zdejšímu prameni je zavedena trubka, která mizí v zemi. Do skály nad jeskyní jsou vytesány postavy lidí, v různých postojích, které jsou oděny do tehdejších oděvů a mají být údajně staré tři tisíce let. Bohužel se o ně nikdo nestará a tak podléhají erozi a v dostupnějších místech i

vandalismu. Místní mladí lidé se však snaží zachránit, co se dá, a o toto údolíčko se starají. Odpadky odnášejí na hromady, kde je pálí a snaží se očistit a opravit to, co zde zničili vandalové. Jeden ekologický aktivista nám vysvětluje, že památky ničí islámští fundamentalisté, neboť se nejedná o islámské památky, ale o sektářské modly lidí, kteří tajně uctívají jiného Boha.

Mladý muž, který patří k návštěvníkům tohoto pozoruhodného místa, se mne ptá, odkud jsme, a plynule mluví anglicky. Jak říká, anglicky nerad mluví, jelikož je to řeč Američanů, a tak by raději mluvil španělštinou, kterou ovládá daleko lépe. Cestou zpět jsem šel prozkoumat i druhou stranu tohoto údolí a narazil zde na zvíře, se kterým jsem se nikdy předtím nesetkal. Snad jen v Knize džunglí od Kiplinga. Proto jsem si nebyl jist a vrátil se pro bratra, abych se s ním poradil. Museli jsme si počínat obezřetně, abychom zvíře nevyplašili. „Ano je to Mungo“ říká bratr a rychle vytahuje kameru. Mungo asi nebyl zrovna Hollywoodský typ, a tak jako by to tušil, zmizel rychle v porostu. Bohužel. Nikdy mne nenapadlo, že v životě potkám, navíc ve volné přírodě, toto zvíře. Přiznávám, že jsem jako úplně malý měl pochyby, zda toto zvíře doopravdy existuje a není jen výmyslem na papíře. Kdybych však nebyl Riki-Tiki-Tavi můj oblíbený hrdina, asi těžko bych toto zvíře poznal a přikládal mu jakoukoliv důležitost.

Dále jsme již pokračovali po silnici a vraceli se do města. Cestou nás doprovázel místní motorkářský gang mladých lidí, který se nám snažili dokázat, že zrovna oni mají ty nejrychlejší prskolety a nejlepší závodníci v Íránu jsou právě v jejich obci. Ve městě jsme chvíli hledali cestu na autobusové nádraží a stali se tak svědky jedné oslavy vítězů místních voleb, kdy několik aut jezdilo po ulicích a lidé je nadšeně zdravili. Povyk, provolávání slávy Alláhovi, troubení, zdvihlé ruce nad hlavou a radostný jásot davu. Do filmové scény z islámské země chyběly už jen kalašnikovы a výstřely do vzduchu. V místních čtvrtích je spousta malých dílen většinou zámečnických. Proto jsme mohli zblízka vidět výrobu mříží, motorek, nebo betonových dlaždic. Výroba leckdy probíhá přímo na chodníku, neboť dílny neposkytují dostatek prostoru. Procházející musí dělníky obcházet, což znamená překročit kanál a dávat pozor na auta. Turista má toto ztížené o neustále zdravení se s domorodci a jejich vyptávání na to, jak se má, odkud je, a jak se mu v Íránu líbí. Od dílny k dílně Vás tedy nenechají rychle přejít a výletování se tak podobá potlachu na ulici s občasným přecházením od hloučku k hloučku. Do toho zde neustále narážíte na nové dosud ve Vašem životě nepoznané pachy. Každý blok smrdí trošičku jinak a dost možná by se podle puchu dalo rozpoznat, v jaké části města zrovna jste. Pokud nepotkáte žebráka, který by vás mohl v tomto orientačním systému zmýlit.

A konečně se musím zmínit také o místní architektuře. Domy jsou většinou stavěny do čtvercového či obdélníkového tvaru a lehce připomínají krabičky. Zapomeňte tady na trojúhelníkové střechy s taškami nebo na kopule. Téměř každý dům má něco společného s traverzovým nebo železobetonovým základem, z kterého je postavené torzo domu, a to je pak vyplněno cihlami. Velice zajímavý byl například pětipatrový dům obdélníkového tvaru, který téměř připomínal špagetu. Byl tak uzounký, že se do jedné jeho poloviny vešlo schodiště a do druhé poloviny byty. Tedy spíše než byty bych to nazýval pokoji. Co chvíli narazíte na rozbírané domy, po kterých zbyla jen halda sutí, kterou sousedé hbitě doplňují odpadky, a celá scenerie pak připomíná vybombardované město, které před útokem sloužilo jako sklad odpadu. Dokonce i sprejeři si najdou na zdech svá místa, aby vyjádřili svůj negativní postoj k židům a křesťanům. Ale vy tu stojíte a víte, že v tomto prachu a smogu plném slamu přežívají lidé, kteří se snaží vydělat si na svůj chléb. Když jsme tedy prošli několik takových-to čtvrtí a dobelhali se k nádraží, jehož plocha byla od benzínu, nafty a různých olejů daleko méně znečištěna než místní chodníky s kanalizací dospěli jsme k názoru, že příště pojedeme raději na Ukrajinu do Černobylu. Za nádražím se nad kopcem s mešitou a vysílačem ve smogu tetelilo zapadající slunko, které nám radilo: „honem domů, za chvíli bude

úplná tma a já vám neposvítím na cestu zpět“. Jaká nás čeká hororová cesta, neprozradilo, ale my jsme tušili, že nás čeká ještě spousta „hellomessiahů“ žebráků a vyptavačů se na to odkud jsme, kde jsme všude byli, a kam jedeme.

Po opravdu vyčerpávající cestě jsme dorazili na hotel a děkovali všem svatým - našim ochráncům, že jsme cestu ve zdraví přežili a divili se, že doposud žijeme. Dokonce i moje plíce dávali najevo, že není něco v pořádku a kapesník jsem plnil hlínou. Pak se ovšem stalo něco opravdu neočekávaného. Přišla nás zkontrolovat tajná policie. Chtěli vidět naše pasy a Darina jim řekla, že jim nevěří, že jsou policisté, neboť nemají uniformu. „To je v pořádku“ řekl ji jeden, „my jsme tajná policie“ a už tahali odznaky jak major Zeman. Jelikož jsme dnes přijeli taxíkem a nikoliv vlakem nebo letadlem, neprošli jsme žádným terminálem, kde by si nás mohli zapsat do počítače, museli přijít zkontrolovat, zdali jsme to opravdu my.

20. 4. 2008 8:00 byl budíček. Pamatuji si, že se mně opravdu nikam nechtělo. Nikdy jsem nesnil o tom, že budu „popstar“, která svojí přítomností strhne dav lidí rozhodnutých vás pozdravit a klást nejrůznější otázky, jako to dělají místní obyvatelé. A také jsem měl jistotu neblahou předtuchu, že se ve vzduchu sbíhají mraky na něco opravdu nepříjemného. Nicméně mně bylo řečeno, že dnes pojedeme raději všude taxíkem.

Hotelová postel mne po ránu zaskočila natolik, že jsem proletěl asi dva metry vzduchem a při tvrdém dopadu na zem jsem jevil zájem jen o jednu bolest, která byla nejintenzivnější a natolik velká, že mne na několik minut paralyzovala v křečích na zemi a musel jsem zhluboka dýchat. Jelikož byla konstrukce postele natolik zvláštní, bylo by mnohem jednodušší ji popsat prostou mluvou a nikoliv slovy spisovnými. Nohy postele byly z nějakých, řekněme pro laika neznámých důvodů vybočeny do stran a vyčnívaly tak do prostoru. To nebyla vada, která byla nechtěná, nebo způsobená stářím této věci určené ke spaní. Byla to prokazatelně chtěná konstrukce a jako taková připomínala nohu kozy nebo koně, jež známe z tělocvičny. Tyto nohy jsou také vybočeny do stran, aby nedošlo k překocení tohoto tělesa jako překážky určené ke gymnastickým kouskům. Zde u této postele vyčnívala noha kovová, které byla navíc spojena železnou tyčí k noze sousední. Proto není divu, že člověk, procházející okolo postele mohl do takovéto nohy kopnout a lehce ztratit rovnováhu. Člověk, který však procházel okolo postele bosky a v ranním spěchu, byl vystaven gymnastickému cvičení, které spočívalo na kopu palce do železné tyče (zde noha postele) a následnému letu a dopadu na perský koberec – nikoliv na zíněnku. Nebylo tedy divu, že jsem se zprvu obával o své zdraví, ale jak se později ukázalo, palec zlomený nebyl. Do bot jsem se i přes velký otok vešel, takže vlastně vše dobře dopadlo.

V 9:00 jsme tedy vyrazili za město, abychom si za jednou rozbořenou vesničkou prohlédli místní hřbitov. Taxikář, který šel s námi nám nadšeně vysvětloval, že je hřbitov tisíce let starý a uvidíme, co jsme ještě neviděli. A skutečně. Hřbitov si nesmíme představit jako upravený park se stromy a mramorovými kameny nebo pyramidovou zástavbu, ani údolí se sarkofágy. Přesto měl cosi do sebe. Celý Íze a jeho okolí je na jakési náhorní plošině na které se nachází ono nevelké město, které má přes stotisíc obyvatel. To je zásobeno vodou z nedalekého jezera. Díky nadmořské výšce jsou zde dobré podmínky pro růst travin, kterými je celé území pokryto a zároveň poskytuje výborné zázemí pro místní zemědělce a pastevce, kteří žijí ve vesnicích v okolí tohoto města. Dle mého úsudku se zde zeleň drží po celý rok, což není v Íránu obvyklé, pokud se nejedná o místa s vyšší nadmořskou výškou. Tato náhorní plošina je dokola obklopená vysokými horami. Hřbitov, na kterém jsme, je na úpatí těchto hor, ale na úplně druhé straně nežli údolíčko, které jsme navštívili včera, a o kterém jsem již psal. Z kamení, kterého je všude kolem dostatek, je postaven plot, márnice, ale i některé hroby. V zelené trávě jsou do obdélníkového tvaru skládány vedle sebe a na sebe. Ve svazích jsou z nich pak tvořeny terasy. Pro nás zajímavější hroby mají z větších kamenů udělaný

náhrobky, v nichž jsou vytesány pravděpodobně jména zesnulých, jejichž čitelnost bohužel již smazal čas. A druhý typ náhrobního kamene je o poznání zajímavější. Jedná se o jakéhosi čuníka. Hlava a tělo jsou válcovitého tvaru, ze kterého vystupují hranaté nohy, které jsou spojeny s podstavcem. Náš taxikář nám říká, že jsou to lvi, což nás mohlo také napadnout neboť prase je nečisté. Naštěstí tuto diagnózu nikdo nevyřknul nahlas a už vůbec ne persky. Řidič dále vysvětluje, že stáří několika náhrobků, zde stojících nebo povalených, je tisíc let. Na to se díváme velice skepticky, hřbitov je sice opravdu velice starý, ale některé náhrobní kameny s vytesanými šavlemi a „kalašnikov“ nepůsobí až zas tak starým dojmem. Tím opravdovým důvodem, proč jsme tady, je malý obdélníkový reliéf vytesaný do skály. Je 5 metru nad zemí ve skále a tedy hůře dostupný – proto velice zdatně čelí vandalům. Velikost tohoto skvostu starého asi tři tisíce let je asi čtvrt metru na šířku a metr na délku. Vyobrazuje šest postav nesoucích panovníkovy dary – dnes bychom řekli odvod daní. Po tomto hřbitovním zážitku navštěvujeme to, kvůli čemu se hrcujeme do Ízu. Na začátku jednoho údolí, které se zařezává do vysokých hor, stojí nízké jednopatrové kamenné stavení s rovnou střechou, které spíše připomíná bunkr. Pomalu kráčíme k němu po prašné kamenité cestě. Před domem sedí starý muž oblečený celý v černém tradičním obleku. „To je on“ říká náš taxikář a ukazuje na muže „to je ten průvodce“ překládá Darina. Zdravíme ho a ptáme se, zda by nás provedl po místním osídlení. „Ano jistě“ muž vstává a ukazuje nám cestu dál do údolí a začíná vypravovat a Darina překládá. Místo kam jdeme Kool-Farah patří k jedněm z nejstarších památek na světě. Výkopávky zde prováděli francouzští archeologové a narazili zde na několik vrstev několika civilizací, ale ta první zde nechala ty nejvzácnější stopy. Jednalo se o vojenský tábor založený snad jakýmsi prapředky Peršanů a jde tedy o nejstarší vojenský tábor. Bohužel počasí zanechalo na odkrytých kamenech velké škody, ale přesto je se na co dívat a úřady slibují, že se budou snažit zamezit dalšímu vlivu deště a slunce na tyto památky a najdou se peníze na jejich údržbu. Okolní kamenné domy, tedy spíše jejich zříceniny, ze kterých zbylo jen obvodové zdivo, a tu a tam sloup na podpírání střechy, jsou jen dvěstě až šestset let staré a patřili lidem, kteří zde ve vesnici bydleli ještě donedávna, ale s odchodem archeologů odešli i oni. Muž co nás provádí a jeho rodina jsou posledními potomky těchto obyvatel. Ale tato vesnice skrývá něco daleko tajemnějšího něco, co se nedá popsat a to je atmosféra tohoto místa, kde se začínaly tvořit dějiny lidstva. Začínáme asi u nejmladší památky – do skály je zde vytesáno několik postav, které jsou překryty pozdějším nápisem. Průvodce nám popisuje, co zde bylo, jak asi tábor fungoval, a jak zde tehdy lidé žili. Po pravdě šlo o usedlost lidí, pro které bylo snazší se místo motyky chopit zbraně a chodit terorizovat bezbranné rolníky, ti aby si zachránili život, jim museli být po vůli a byli povinni nosit jejich veliteli dary. Tedy dnes bychom řekli, že platili daně za jakousi ochranu, kterou jim poskytoval místní uzurpátor. Tento systém se velice rychle rozšířil do všech míst světa, kde jsou lidé schopni obdělávat půdu a setkáváme se s ním v celé naší historii přes Egypt, Spartu, středověk, objevení Ameriky až do současnosti. Nošení darů vznešenému panovníkovy je zobrazeno na dalších kamenech. Panovník je na reliéfu obut do bot jako jediný a průvodce nám vysvětluje, jak byly boty tenkrát něco opravdu drahého. Dále má na sobě suknici po kolena a pravděpodobně jakési tričko s krátkým rukávem. K nepřehlédnutí jsou i jeho dlouhé vousy. Na dalších kamenech jsou znázorněni velitelé tábora a v několika patrech nad sebou zástupy pochodujících nevolníků, kteří nesou panovníkovy dary. Jejich ruce jsou napřažené tak, aby vyjádřili člověka, který něco nese, jsou oblečení v menší suknice, a mají také jakási trička. Panovník je zde vytesán i se svými otroky, kteří ho nesou na plošině, na které se může naparovat.

Tak končí vlastně nejzajímavější část naší výpravy po tomto Bohem zapomenutém údolí. Další památka, která byla na programu, je již ve městě, a tak jen nerad vystupuji z taxíku. Jedná se o malou pevnost, bývalou pevnost a dnes již zříceninu. Na ploše velikostí asi fotbalového hřiště je několik zdí a zídek zarostlých travou. Několik částí je pomocí betonu

opraveno a pod pravděpodobně původními oblouky se nachází místnosti, které jsou uzavřeny mřížemi a slouží jako sklad pro místní hřbitov. To je poznat nejen podle toho, že se zde nachází nářadí jako motyky, lopaty, kolečka, ale i náhrobní kameny a tolik oblíbení lvi. Po prozkoumání tohoto sídla jsme potkali skupinu dětí, kteří zde patrně hráli fotbal. Všichni dostali od Dariny nějaký pamlsek a na oplátku nás jeden asi osmiletý chlapec šokuje celkem dobrou angličtinou a znalostí Petra Čecha, o kterém tvrdí, že je nejlepší brankář na celém světě.

Pak jsme se vydali na oběd. Cestou chtěla Klára na tržišti koupit baterky do fotoaparátu a bratr íránské krojové kalhoty. U baterek vznikly první komplikace. Klára si vybrala baterky Duracell, ale chtěla, abychom ji poradili, zda jsou pravé, neb u ní nevzbuzovaly důvěru. A opravdu. Baterka sice vypadala věrně jako Duracell, avšak se pod tlakem prstů kroutila spíše jako žvýkačka. Nemohl jsem tady baterky Kláře doporučit a sdělil jsem ji, že pokud chce svoji kameru zničit znám mnohem lepší a koneckonců i levnější způsob. Znam jich vlastně mnohem víc, a proto mně přišlo naprosto zbytečné ničit drahou elektroniku za úplatu. Klára tedy baterky s omluvnými pohledy vracela, ale prodavači se zřejmě nelíbilo, že jsou baterky zohýbané, a jak hned překládající Darina tvrdila, žádal abychom si je koupili. O tom však nemohla být řeč, neboť baterky byli drahé i zadarmo, a tak zde nebylo na místě ani smlouvání. Následující události vzaly velice rychlý spád, a jelikož nevím, co prodavač říkal, tak nemůžu věrně popsat, co se doopravdy stalo. Nejprve prodavač něco křičel a máchal rukama. Darina se mu snažila něco vysvětlit. My zase chtěli po Darině, aby nám řekla, co říká. Pak začal prodavač agresivně křičet, přímo řvát, že jsme nerozuměli Darině, co nám přeložila, a kolem nás se začal shlukovat dav lidí, kteří také začali nadávat. Nakonec Darina pravila, že musíme rychle pryč, a tak jsme se snažili vypařit. Avšak někteří se nás snažili pronásledovat a nepřestali nadávat. Byl jsem v čele prchajících, prorážel dav a velel ustupujícímu útvaru, nechci proto tvrdit, co se dělo na konci, kde byl bratr, ale mám podezření, že jsem zahlédl jednoho dorážejícího Íránce na zadní oj našeho konvoje, jak mění docela nezvykle dráhu a rychlost svého pohybu a mizí kdesi v davu, tam, kde snad bývaly další stánky.

Nebezpečí bylo zažehnáno, ale čekalo nás nové. Při pohybu po jedné z ulic se za námi opět tvořil dav. Lidé všech věkových kategorií, ženy, muži i děti, lidé, kteří chtějí vědět, odkud jsme, a jak se máme. V ruce drží mobily, chtějí se s námi fotit, chtějí si povídat, fotí si nás a zvoní na všechny zvonky všech domů, co jsou v ulici a vyklánějícím lidem z oken hlásí, že jsou v jejich ulici cizinci. Lidé, kteří volají na mobilní telefony a hlásí svým známým, že právě cizince viděli, a kde se cizinec nachází a zda není volaný poblíž, aby si cizince mohl prohlédnout. Avšak dav, který cizince vítá a pronásleduje ho s oslavnými písněmi, se může změnit v dav lynčující. Zvláště, když ulicí začnou létat slova jako Amerika. Hned se všichni zajímají odkud, jsme a vzduch začíná houstnout... navíc ve chvíli, kdy si bratr vybírá kalhoty. Snažíme se lidem vysvětlovat, že jsme z České republiky. Czechoslovakia už některé uklidňuje, ale přesto je atmosféra nadále hustá. Asi 40 – 50 lidí teď stojí kolem nás. Blokuji dopravu a několik z nich přivádí vojáka s kališnikovem, který se hned ptá, zda jsme z Ameriky. Bratr ho uklidňuje, že opravdu nejsme Američani „NO Amerika“ zatímco Darina vyřizuje koupi kalhot, já se snažím uklidnit několik agresorů, že jsme opravdu z Evropy, Czechoslovakia, pro méně vzdělané, Czech republic pro ty mladší... jsem jim ochotný vysvětlit celou naši historii jen, aby nám dali pokoj a nepověsili nás na lampy. „Ano je to vedle Německa a Rakouska“ pomáhá nám jeden mladý muž. Situace je velice napjatá, ale když už i voják začíná lidi uklidňovat a formovat uličku, kterou můžeme proklouznout, létají vzduchem jablka. Jsem rád, že nikdo z nás zásah nedostal, a tak se ovoce svezlo jen po lidech z davu, po stáncích a autech. A prosím rychle mizíme třeba tady v této restauraci a zavřete dveře, uf.

Po dalším kebabu zabaleného do chleba, pokapaného máslem, a kdo ví, čím ještě se zdál vzduch čistý k přesunu do hotelu. Škoda, že v restauraci neměli záchod. Cestou se musíme stavit ještě v lékárně. Bez toho bych se rád obešel, ale aft v puse bolí a nedá pokoje. Na tomto místě je snad více lidí než na české poště, a to je tedy opravdu co říci. Lidé se mezi sebou hlasitě baví, aby byli patřičně nastartováni na hádku s lékárníkem. Nevím, zda to patří k místnímu folklóru, ale řekl bych, že ano. Já mám však štěstí, že nevypadám, jako zdejší, což lékárník chápe, a tak je domluva za pomoci Dariny mnohem jednodušší než by ji měl místní.

15:33 sedím v hotelu, a zatímco jsou ostatní na procházce po městě, já píšu denník. Všichni jsme celkem unavení a těšíme se, až opustíme toto peklo. To se stane již brzy. Ve čtyři hodiny usedáme do taxíku a pak rychle pryč z tohoto města. Bohužel mám obavy, že to v dalším městě kam se chystáme, nebude o moc lepší. Dost možná to bude naopak. Musíme být připraveni na cokoliv.

Konečně se blíží ten moment, už jsme na nádraží a snad se již nic nestane. Ještě hledám místo, kde bych si ulevil. Na veřejnosti to nejde, protože bych mohl někoho pohoršit, a protože netuším, jak se k tomu staví právo Šaría, tak hledám veřejné WC.

A tady se naskytuje příležitost popovídat o toaletách. Záchody jsou zde pro Evropana nezvyklé a netradiční, tedy turecké. Při příchodu na veřejnou toaletu, ale i na toaletu například v hotelu se s ničím výjimečným a rozdílným, od našich toalet, nesetkáme. Toalety jsou většinou čisté a nevzpomínám si, že bychom za ně někde museli platit, čímž Česká republika za Íránem výrazně pokulhává. Pokud vás tedy náhlá potřeba přepadne s větší hotovostí v peněženke, je nemožné, aby z vás zlomyslný stařík udělal chodící železářství. Problém pro některé nastává v okamžiku, kdy spatří mísu samotnou. Nejedná se totiž o klasickou keramickou „sedačku“ na kterou jsme zvyklí, a na kterou se můžeme pohodlně usadit, ale jde o jakousi keramickou „díru v zemi“, která má ze dvou stran stupačky na nohy, jež naznačují, jak se asi má zákazník na záchod postavit. Tedy my tomu říkáme sednout si na „bobek“ což bude dle mého soudu asi nejvýstižnější tvar v češtině. Další svízel je přichystán pro již uleveního člověka, který sedíce na bobku, začne očima pátrat po toaletním papíru. Jestliže je však poutník dobře informován, má buď toaletní papír vlastní (jako já), anebo se musí spokojit s místní specialitou, která je mnohdy mnohem pohodlnější a hygieničtější a mnozí zastánci bidetu si zde přijdou na své. Téměř v každé kabině se zde setkáte s hadicí připomínající utrženou sprchu. Z ní si můžete pustit vodu k očištění a spláchnout to co po vás zbylo. V místech kde hadičku nemají, se setkáte se džbánem nebo umělohmotnou konví. Téměř všechny toalety v Íránu, které jsme poznali, byly až na šedé výjimky vcelku čisté. Můžeme to přisoudit přísným až náboženským hygienickým zvykům, ale člověka může napadnout i myšlenka, zdali by místní neměli raději zchladit horkou hlavu než teplou „prdel“.

Vášniví čtenáři novin, komiksů a rodokapsů si zde také nepřijdou na své. Přeci jen máte na bobku co dělat s rovnováhou. Držení knihy by se zdálo jako dobré závaží na vyvažování, ale přesto si nejsem jist, zda by se někdo v takové chvíli dokázal soustředit třeba na Shakespeara, nebo Čapka. A ten kdo by hledal na pánských záchodech mušle, má taky smůlu. Velký problém může ovšem nastat, jdete-li na záchod někde, kde hrozí uklouznutí nebo sklouznutí. K takovýmto místům patří například mokrá koupelna, nebo jedoucí vlak. Sklouznutí do této jámy neštěstí může velice lehko způsobit zlomeninu v kotníku, ale třeba i jen obyčejné naražení nohy není pro člověka, který chce (a někdy i musí) v příštích několika minutách sedět na „bobku“ a „tlačit“, nic příjemného. Vlhké koupelny v hotelu se snadno vyhneme, ale ve vlaku z nepochopitelných příčin zamykají stevardi před příjezdem do stanice dveře od záchodů. Tento počin si lze vysvětlit zvykem, nebo dodržováním zákona ze starých dob, kdy nebyly ve vlaku nádrže a každý, kdo si šel ulevit, nechal na kolejišti „šrapnely“. Mezi jednu z našich příhod s veřejnými záchodky patřila i chvíle, kdy nás s bratrem naše

průvodkyně špatně poslala na záchody pro ženy. Těsně před naším vstupem našťestí spustili opodál sedící ženy takový pokřik jako bychom vstupovali na minové pole. Ihned jsme pochopili, co se děje a jiný muž nás vedl na pánské. Všichni jsme byli rádi, že nedošlo k neštěstí a okolní lidi se tvářili spokojeně. Jakoby si oddychli, že nás nemusí všet na nejbližší lampě.

Bohužel záchody na nádraží v Íze nejsou ty, které jsou čisté, ale to se dalo čekat. Mé očekávání však bylo příliš optimistické. Nesnil jsem o čistém záchodu s mramorovým kachlem, zlatými klikami a lokajem, který vám podává kousky toaletního papíru, tak jak tomu bylo v Trainspotting, ale stačila by mně čistá díra v zemi, nebo v mém případě porcelánová mušle. Zde však byla díra ucpaná tím, co touto dírou měla odpavit voda, která netekla. Také odpadky se zde pravděpodobně začali svévolně rozmnožovat už před třemi tisíci lety a smrad byl natolik silný, že jsem musel odejít ven a před výkonem se pořádně nadopovat kyslíkem. Poté s dostatečnou zásobou vzduchu v plicích vykonat potřebu. Zajímavé, že jsem dle vzorků na zemi, nebyl jediný, koho místní klima nutilo ke zvracení.

Netuším, jakou jsem měl barvu, a jak se tvářil, když jsem dorazil zpět do autobusové haly, ale z pohledu a úšklebku, který jsem nasadil při bratrově otázce: „kde je tu záchod“, bylo jisté patrné, do čeho jde. Hala autobusového nádraží připomíná halu tovární. Připadám si tady jako ve starém filmu. Přepážky pro výdej lístku jako bufet na smíchovském nádraží, žebráci a lavičky celé z kovu. Naproti tomu autobus byl celkem luxus. Starý mercedes. Byl to opravdový veterán a nedokážu si vůbec představit, kdy a jak se sem do Íránu dostal. Měl sice klimatizaci, ale ta bohužel nefungovala. Sedadla se dala sklápět a dokonce dát i dál od sebe. Přesto se na první dojem zdálo, že se v autobuse nedá spát, ale když spustil motor svoji vrnící ukolébavku, bylo jasné, že leckdo usne. Jak jsem již uvedl je celé toto území hornaté a ti kdo neusnou, se můžou kochat přírodou, strmými srázy vysokých hor ve kterých jsou vyšlapané ovčí cestičky, horské bystřiny a vyprahlá vádí. Autobus projíždí místy, kde je naprostá poušť, sucho a kamení bez známky života, ale i místy, kde roste tráva, keře a malé stromky. Občas zde ruku člověka připomenou sloupy vysokého napětí, nebo neobydlené trosky staré horské vesnice. Nadmořská výška je okolo 500 – 2000 metrů a vrcholy hor jsou mnohdy daleko vyšší a přes zimu se zde drží sníh, který zásobuje místní potoky a přehrady vodou. Jedeme dál a už je tma. Jen tu a tam vidíme osvětlenou ropnou věž a občas projedeme městečkem nebo vesnicí, kde je něco vidět. Dvě zastavení na odpočívadlech s vůní benzínu a špatné kanalizace, a pak už jsme v Šírázu.

21. 4. 2008 4:15 Šíráz. Ač jsem měl ještě v Íze jisté obavy, že snad bude hůře, tak se našťestí nestalo a mé pesimistické prognózy se nevyplnily. Město je veliké, má přes milion obyvatel a leží na náhorní plošině 1500m nad mořem. Okolo jsou vysoké hory, které s ohledem na výšku ve které je samo město nejeví známky velikosti, ale přesto mají mnohdy přes dva tisíce metrů. Je to město kultury, krásných staveb a pamětihodností, parků a museí. Město, jež má vlastní kanalizaci, která zde byla postavena již před mnoha a mnoha lety je zakrytá a je natolik silným bonusem pro turistu, že městu odpustí i štiplavý zápach benzínu a smog z výfukových plynů. Kanalizace zde je však památkou sama o sobě. Bohužel se nám nedaří zjistit, která civilizace ji postavila a v jakém roce.

Šíráz dal jméno odrůdě vína, která se snad pěstuje v těchto místech doteď, ale s brutálním útokem na židy, které místní obyvatelstvo vyhnalo a s následnými represemi i proti křesťanům upadla i výroba tohoto islámem zapovězeného alkoholického nápoje. Šíráz je tady místem odpočinku, místem pohody, jisté čistoty a bezpečí. Snad toto město bylo takové i v dávných dobách, kdy zde židé, křesťané a muslimové žili pospolu v míru a kdy zde žil i Haféz, asi nejslavnější z Perských básníků (o tom později). Nyní stojíme na autobusovém

nádraží a není problém sehnat během minuty taxíka, aby nás odvezl do hotelu Dariush. Chvilku stojíme před hotelem a zvoníme. Jsme ohlášení dopředu, a na recepci nás mají očekávat, ale v rozsvícené recepci se nehne ani noha. Prohlížím si noční ulici před hotelem, která je naprosto prázdná, ale právě tím má svoji atmosféru. Stáhnuté rolety u všech krámků a obchůdků, všechny okna jsou zhasnuta a ulici osvětluje jen veřejné osvětlení, díky němuž stromy, které jsou sázeny na chodnících, hází tajemné stíny. Nikdo zde nejedí, stejně tak jako celým městem, kde taxík přejede jen tu a tam. Jinak je klid, tma a ticho. Po chvíli rozjímání nám otvírá pán, který spal na recepci na zemi, kde měl položenou matraci a čekal na nás. Rychle nás ubytuje a jdeme spát. Palec na noze má černo-modro barvu, ale jak už víme, zlomený není, ale to já ještě nevím. Co vím jistě je to, že o zkušenost s doktorem bych tady opravdu nestál.

14:45 nacházíme se v Hafézii v zahradě básníka Háfeze nebo taky Háfize či Haféze, který zde má hrobku. Opravdu pěkné místo k odpočinku, kde jsou stromy, fontánky, bazénky, záhony, mramorové altány, zpěv ptactva, klid a mír. Háfez, kterého jsem již zmínil je znám po celém světě a i u nás vychází jeho básně. Tento především lyrický básník se narodil před mnoha lety – někdy 1320 nebo 1390 je znám souborem básní Divan. Obsah básní odkazuje na popíjení vína, které autorovi často sloužilo jako inspirace, na radovánky s ženami, veselí a jiné kratochvíle. Je tedy opravdovým mistrem pera a jazyka, neboť jak jinak si jen vysvětlit, že nebyl místním režimem zakázán. Jako ukázkou z jeho díla jsem vybral následující verše:

Bůh odpustí ti slova, jež mě ranila
tvrdá řeč hebkým ústům sluší
Rada, již mladíkovi moudrý kmet může dát,
dražší je nad život,
dražší nad drahou duši.

Po městě se přesouváme taxíky, kdy je cena o dost vyšší pro turistu než pro místní, ale to my víme a počítáme s tím. Projíždíme většinou krásnými čtvrtěmi se zelenými zákoutími, stromy a záhony na ulicích. Jedeme do další zahrady, kde je museum zbraní. Nachází se zde snad vše od chladných zbraní po děla a tanky. Za zmínku však stojí i tři kulomety brněnské výroby. Fotit se zde bohužel nesmělo, a tak si případní zájemci z Brna budou muset dojet do Íránu osobně, pokud si chtějí tyto exponáty prohlédnout. Opusťme ale téma zbraní, protože před muzeem na nás již čeká Nozar, který se již s Darinou zná a ukáže nám další krásy Perské země.

Je vedro a občerstvení v bageterii přijde vhod. Pizza, bagety, a stohy chleba, ke kterému jsou na výběr různé pomazánky s bylinkami, jogurty a máslo. Jak jsem již zmiňoval, chleba je tenký, zde kulatý, jako palačinky. A bratr stojí u pultíku a říká: „havič grrrrr“. Na večeri jedeme k Nozarovi, kde jsme královsky pohoštěni a travíme příjemné chvíle v klidu a pohodlí.

Po návratu na hotel je vše jak má být. Čistě povlečeno, ustláno a uklizeno, bratrovy nože jsou v pouzdrech obrácené (nikoliv prohozením rukojeti a čepele, ale pouze ostřím a tupou stranou) a pytlík s bonbóny je nenápadně roztržen. Zkrátka vše jak má být.

22. 4. 2008 dnes vstáváme v 6:45. Vstáváme brzo, ve spěchu, dnes toho chceme stihnout co nejvíc. K snídani byly vejce. To je však asi taková informace, jako holý fakt, že snídaně byla, neboť jsou vejce opravdu ke každé snídani. Proč tedy o této píší? Protože mě žádné vejce nepřinesli. Opravdu nevěřil jsem vlastním očím. Zapomněli na mě. Nedají mě ani čuchnout k vaječné stravě. Co naplat, láduji se chlebem a pomazánkou a přemítám o krásném dnešním dni, který na nás jistě čeká a o tom, že mně bezvaječná dieta rozhodně prospěje. Z rozjímání mne však probral patrně šéfkuchař a s omluvným obličejem mně podával dva

talíře. Dva talíře s míchanými vejci. Čas se zastavil, anebo začal ubíhat tak pomalu, že jsem si uvědomoval každou vteřinu. Každou tak dobře, že bych v ní stihnul spočítat, kolik mám vlasů na hlavě, přečíst íránské noviny a jistě by zbyla chvilka i na šachovou partii s rumunskou kalkulačkou. První, co se stalo, bylo, že mně hlavou proběhla myšlenka, že snad budu muset vejce opravdu sníst. Pak jsem chtěl na kuchaře vybafnout: „to si snad děláš prdel Ferdo“, což jsem si ale rozmyslel, protože by mně patrně nerozuměl a tón, který bych zvolil, by asi také nebyl úplně vhodný. Zvláště pokud přihlédnu k jeho až zoufalému obličejí. Pevně jsem se rozhodl, že zvolím odmítavou taktiku a začal hledat ve svém slovníku slova jako: „no thanks, it's okay“ a rukama jsem naznačoval, že vajíčka nechci. Avšak kuchař mně je stále vnucoval a hlas Dariny mně zněl v uších jak zpomalená nahrávka: „musíš si ty vajíčka vzít, to by se urazil, on se ti omlouvá, že na tebe zapomněl“. Pak jsem si uvědomil, že íránský zvyk (jakýsi „dát“) je v podobné situaci předstírat, že pokrm opravdu nechci, odmítat ho jakoby ze slušnosti, ale zároveň mně ho bude kuchař ze slušnosti cpát, tak dlouho dokud si ho nevezmu. Musel jsem tedy vajíčka přijmout a s radostným úsměvem jsem kuchaři děkoval. A kýval hlavou jako bych týden nejedl. Byl jsem ochotný mu podepsat i papír, že jsou vajíčka mojí nejoblíbenější stravou. Vyřkl bych i větu, že bych mohl celý život jíst jen vajíčka, kdybych věděl, jak se to řekne persky. Chtěl jsem, aby mu bylo jasné, že sním o vaječných hodech a mým oblíbeným svátkem jsou velikonoce. A to i přes to, že se jedná o svátky jinověrců. Chtěl jsem, aby věděl, že uznávám jen žlutou a bílou barvu a to i přes fakt, že jsou to barvy Vatikánu. Život přeci dává smysl jen tehdy, vezmete-li si slepici, pořádáte pštrosí závody a snažíte se naklonovat dinosaury.

Bohužel jsem se ani nemohl o vajíčka rozdělit. Ne snad proto, že by to byla urážka našim hostitelům, ale proto, že dva talíře byly moc pro každého člena naší výpravy a ti již svůj talíř dávno snědli. Za stálého povzbuzování mého okolí slovy o tom, že opravdu spěcháme, a že by bylo vhodné, abych vajíčka snědl co nejrychleji, aby nám neujel taxík, jsem do sebe soukal tyto masné a slané dobroty.

Bratr: „sežer to rychle hamoune“ mnul si ruce a z jeho očí se dalo naprosto jasně číst: „tak jestli toto brácho sežereš, tak se poblíže muhehehéé. Jééé já se tak těším.“

Máma: „a nebude ti blbě, aby ti něco nebylo.“

Darina: „musíš to sníst, on se sem pořád kouká.“

Klára: „no jestli tohle sní, tak já teda nevím.“

Kuchař se opravdu díval a já žral a tlačil to do sebe. Když jsem dojedl první talíř, tak se dokonce přišel Dariny na něco zeptat. Nevím na co! Možná se chtěl ujistit, jestli nebudu chtít ještě jeden nášup, možná se mu zdálo, že moc poulím očima. To si opravdu nevzpomínám. Matně si vybavuji, jak dojídám druhý talíř a zjišťuji, že prasklina na talíři je vlastně jen vlasem – asi pozdravem od pana kuchaře.

Hurá, taxík a rychle k Nozarovi a sním za pravděpodobně nejlepší podívanou, která nás v Íránu čeká. K Persepolis jsme jeli autem. Sama cesta nám ukázala, že podmínky k životu jsou v těchto nadmořských výškách přeci jen lepší nežli v nížinách. Je celkem zřejmé, že stromům se v těchto lokalitách daří, a že holé pláně a hory jsou spíše dílem člověka nebo obřích požárů. V zimě tu asi moc teplo také není a krajina bývá posypaná sněhem, jelikož se nacházíme na náhorní plošině obklopené ještě vyššími horami a skalisky. Těžko říci, co nás vede k tomu, abychom si zhuntovali zásobárny pitné vody a zbavili se úrodné půdy. Je to spotřeba dřeva, nebo prostor pro pastviny, louky a pole? Je pravda, že všudypřítomný kebab je připravován na dřevěném uhlí. Dokonce i chléb se dělá v obrovských plechových kotoučích, pod kterými se topí dřevem, nebo uhlím, aby se pak těsto přikládalo na horký tál pomocí nástrojů, která připomínají síta. Zde v naprosté většině případů nepoužívají k obvyčnému vaření jiný zdroj než dřevo a to opravdu stojí k zamyšlení, protože vidíte strom zřídka. Natož pak les. Zde, mezi Širázem a Persepolí jsme však zjistili, že se snaží o obnovu formou průmyslového lesa, kde jsou jednotlivé borovičky sázeny do řádků. To stačí

jak pro průmyslové účely, tak pro osvěžení zraku. Před samotnou Persepolí projíždíme parky s rozličnými druhy stromů. Celá tato oblast žije z turistického ruchu, a to je zde vidět. Odpadky nedělají ostudu po ulicích a chodnicích a kanalizace je pod zemí. Persepole nebo Persepolis je jedním z nejstarších a nejhonosnějších perských měst. Založil ho mezi lety 518 až 515 př. n. l. Darius I., anebo také Dareios I. Velkého Perského krále, za jehož vlády došlo k mnoha událostem, budeme nejspíše znát z bitvy u Marathonu (490 př. n. l.), kde Peršané neslavně prohráli s Řeky. Už z dálky je vidět, že je město postaveno na vysokém podstavci, na kterém byly vystavěny paláce, ze kterých dnes však zbyly jen trosky. Ač bylo město vypáleno Alexandrem Makedonským jako pomsta za Peršany zničené Athény, je v něm stále na co koukat. Sloupy, sochy, reliéfy na obvodových zdech chrámů. Mezi klasické vyobrazení patří naši staří známí platiči daní, ale v podobných pózách se nově setkáváme s podrobenými národy. Jejich představitelé přináší králi vodu a půdu – znamení, že jsou poslušni perskému králi. Další reliéfy zobrazují muže ve zbroji, býky, lvi, koně nebo velbloudy. Typickou sloupovou sochou je griffon a kůň. Doporučuji se podívat na Gogole Earth, kde celkem vydařený model dnešní podoby této úchvatné památky a jistě zde naleznete i celou škálu fotografií. Za městem se zvedají hory, v jejichž stráních jsou umístěny královské hrobky. Jedná se o hrobky Artaxerxa II. a Artaxerxa III. K oběma vedou cesty a je od nich dobrý výhled na celé město i údolí.

Po exkursi Persepolis se zmožení vedrem, prachem a suchem vydáváme na oběd do malebné venkovské restaurace s venkovním posezením. Romantické místo obklopené keříky a vinnou révou. Utkvěl mi vlavě jeden íránský hladovec, který si zaslouží zmínku. Jen co mu donesli pořádnou porci suché rýže, popadl lžici, která spíš připomínala lopatu. Popadl ji do pěsti stylem zkušeného kopáče a začal jíst tak horlivě a rychle jako by týdny nejedl. Opravdu byla celá porce jasmínové rýže v něm, než bys řekl Říp. Slovy klasika by se dalo říci, že si tu rýži házel rovnou do... no však to znáte. Já už jsem té rýže měl trošičku plné zuby a to ji opravdu miluji. Musím říci, že mám rýži nesmírně rád, ale také si potrpím na omáčky. Ty se zde moc nenosí a kebab je spíš sušší, ale můžete požádat (pokud vám ho sami nepřinesou) o máslo, nebo použít nějakou „jogurtovitou“ zálivku.

Po obědě vyrážíme na hrobky perských králů. Jedeme a z pravé strany se přibližujeme k vysokým skaliskům a to už je samo o sobě nádherná podívaná. Jedno z těchto skalisek, ke kterému přijíždíme, má naprosto unikátní tvar a celá scenérie je spíše jako z pohádky. Ty stěny jsou svými tvary samy o sobě velice zajímavé a pozorovali jsme je už od Persepole. Do těchto skalisek jsou vytesány hroby. Veliké hrobky, které jsou vidět už z dálky a natolik berou dech, že máte pocit jako by si zde příroda vytvořila pomník sama pro sebe a nakonec přišel člověk a vytvořil Naqš-e Rostam. Hrobky Achaimenovských králů Dareia, Dareia II., Artaxerxa I. a nakonec jsem si nechal Xerxa. U toho bych rád zmínil, že je to ten nadutý Xerxes, který chtěl dát Řekům co proto a zahladit v zapomnění řecké vítězství u Marathónu, že ve své pošetilosti udělal z Řeků ještě větší hrdiny, než kdyby si zaplatili reklamu na Nově. Řeční historici si pak škodolibě vymýšleli čísla perských super armád a v Hollywoodu pak ze spartských válečníků udělali naprosté supermanky. Íránci však staví své krále do mnohem lepšího světla a mluví o nich více jako o lidech. Nedělají z nich zlé demony a usurpátory, ale významné reformátory, stavitele a pokrokové vizionáře neb i oni si zaslouží svoji glorifikaci. Stejně jako hroby za Persepolí jsou i tyto vytesány do tvaru kříže a vchod do hrobky se nachází přibližně uprostřed. Okolí je zdobeno reliéfy zachycující historické události. Před hrobkami se nachází věž zvaná Kebaje Zardoš, které sloužila pravděpodobně k náboženským obřadům a kousek za ní jsem zahlédl gekona, jak si to vesele štrádoval někam do hor. Kus ocásku už někde nechal, ale jinak to byl celkem macek. Samozřejmě jsem se vydal hledat další a našel několik i s ocásky. Velice mne překvapilo, jak jsou tito plazi obrovští, ale netroufám si zde uvádět jakákoliv čísla.

23.4. 2008 Den odpočinku. Možná bych mohl při troše soustředění popsat náš hotelový pokoj. Vlastně to není nic zajímavého. Nábytek se skládá z postelí, s velkými matracemi, noční stolek s telefonem, toaletní stolek se zrcadlem, křeslo, židle a skříň, která je vestavěná do zdi. Mezi další výbavu patří lednička, na které je televize a odpadkový koš, ten samozřejmě není na ledničce, ale za vchodovými dveřmi. Vybavení koupelny je až na díru v zemi místo záchodu stejné jako bývá u nás, umyvadlo a sprchový kout. Zajímavostí je však docela něco jiného. Velice nás zaujala místní moskytiéra v zamřížovaném okně. Zatímco bratra zaujala díra v horní části, kterou prý létají dovnitř sršni, já si všiml díry, která byla úplně dole. Ta však byla tak obrovská, že by jí mohli (zase podle bráchy) létat i netopýři.

Mezi dnešní odpočinek patřila i prohlídka města. Procházíme se tedy po ulicích plných lidí k prasknutí, přebíháme silnice se šňůrami aut, motorek a nákladňáků. Davy místních, úplně tlačence. Samozřejmě nás krok od kroku někdo pozdraví: „hello monsieur“ anebo na nás pokřikuje persky. Prodlíváme se bazary a tržišti, obdivujeme místní zboží, ať už se jedná o rozličné ovoce, zeleninu, cukrovinky a jiné dary této země. Místní systém tržišť je také velice zajímavý a má jisté kouzlo, i když v Evropě by patřil spíše do muzea nebo skanzenu. Jednotlivé trhy jsou rozděleny a rozříděny dle zboží. To znamená, že každý druh zboží má nejen svůj specializovaný obchod, ale dokonce obchodů na jednom místě více. Dokonce jsou celé ulice s jedním druhem zboží. Tak například chcete-li si jít koupit koberec, tak v daném městě vyrazíte do čtvrti, kde se prodávají koberce a pak procházíte jednotlivými uličkami, kde jsou krámky a obchůdky s koberci. Čas od času najdete výjimku a mezi krámky s koberci je třeba bufet s kebabem, nebo stánek se zeleninou, ale jinak je celý sortiment naprosto „kobercovitý“. Rozsah nebo velikost těchto prodejních míst je do jisté míry určen velikostí města, ale jsou samozřejmě města, kde mají třeba dva nebo tři bazary s koberci. Každý na jiném konci města a dva v centru. Nejedná se ale jen o obchody s koberci, ale prakticky se vším. Ulice kde jsou stánky a obchůdky jen s elektronikou. Jdete-li si tedy koupit mobilní telefon, tak vyrazíte do této ulice. V Teheránu jsem například viděl šest krámků s prodejem značkových mobilů Nokia vedle sebe, aby byly přerušeny jedním krámkem jiného sortimentu (bohužel již nevím jakého) a následovaly další krámky s nápisy NOKIA. Nebo ulice, kde se prodávají jen lampy a svítidla. Ulice kde se prodává výhradně zboží pro instalatéry, nebo zákoutí s šátky, deset či dvacet stánků nebo krámků za sebou s tureckým medem. Průchod nebo chcete-li „pasage“ s obuví. Podloubí, v němž se nachází tucet krámků s kovářskými výrobky nebo se suvenýry. A jak jinak všichni ti obchodníci od jednotlivých krámků se snaží prodat zboží právě vám, a taky je zajímavá, odkud jste, a co vás sem přivádí. Je to zvláštní svět, má obrovské kouzlo, ale člověka rychle unaví.

A když už jsou moji společníci dosti nabaženi z role popstar, nasedáme do taxíku a frčíme na prohlídku místní pevnosti. Jedná se o citadelu Karíma chána. Jde o residenci zbudovanou z cihel obehnanou vysokou zdí, nebo spíše hradbou čtvercového půdorysu, která má v každém rohu kulatou věž. Jedna z věží je nahnutá skoro jako ta v Pizze, jelikož byla podemleta vodou. Zevnitř vypadá jako karavanseray, tedy jakási zotavovna pro karavany, ale těmto účelům nesloužila. Čtvercové náměstíčko dokola s podloubími a výklenky, uprostřed s fontány, které jsou podlouhlé jako kanály a lemovány stromky a záhony. V podloubích jsou vchody do jednotlivých místností, které dnes souží jako muzeum. Uvnitř i zvenčí je tato stavba zdobena malbami, mozaikami. Vršky sloupů mají klasické zářezy, stejně tomu je i u výklenků. V muzeu se dovídáme více o místních tradicích a historii. Nejzajímavější mi však přijdou stropní fresky s originálními motivy, a především barevná okna seskládaná z jednotlivých destiček, podobně jak je tomu v našich gotických chrámech. Následující prohlídka je mešita Masdžid-e Vakíl, ale té já se již neúčastním a proto o ni nemohu podat žádnou zprávu.

24. 3. 2008 vstáváme opět velice brzo, protože nám jede v 8:20 autobus do města Bushér. Objednali jsme si tedy snídani na sedmou hodinu již včera večer, abychom měli dostatek času se v klidu nasnídat. Dobalujeme poslední věci a v 7:02 jsme nastoupení u snídaň a čekáme, až nám ji přinesou. Vajíčka, oblíbený to pokrm nám přinesli tak pozdě, že bratra napadla otázka, co by asi dělali, kdyby měli oznámený útok na 7:00, ale připravili se na něj na 7:20. Autobus jsme nakonec stihli, ale vajíčka jsme do sebe museli vdechnout. Pouze máma si je zabalila do chleba. Do Bushéru jedeme jen na jednu noc a proto necháváme většinu našich věcí zde v hotelu Dariuš. Malé batůžky však bereme sebou. Cestu autobusem nám zpestřovala televize, kde běžel zábavní pořad ve stylu „Možná přijde i kouzelník“. Bavit se, tleskat a zpívat. To jsou věci, které se zde moc nenosí, ale pokud vše podléhá cenzuře, tak z toho může být tak dobrá zábava, že bylo lepší, že jsem onomu super baviči nerozuměl ani slovo. Trávil jsem tedy čas koukáním z okénka a dělal, že mně televizní estráda nijak neruší a vůbec mně nevadí. Cesta z náhorní plošiny do města, které je námořním přístavem a vede tedy prakticky celou dobu z kopce je úžasná. Hory, velké suché hory, občas keřík, jindy však lesík, nebo olivový háj. Obrovské průrvy, skalní masivy, suché stráně s minimálním množstvím zeleně, která se zde vyskytuje v hojnější míře jen menší část roku, a to zejména po zimě, kdy z hor teče více vody. Koryta řek, mnohdy vyschlá, a stále níž a níž údolími, serpentínami. Až začnou hory mizet a před námi se otevře planina. Ted' zde však příroda místy vypadá jako obrovské staveniště, všude haldy kamení, hlíny, písku a odpadky, Kordillery odpadků až srdce ekologa pláče jako malé dítě. Datlové palmy, úplné datlové háje, celé lesy palem, všude. Pak zas jen rovina a dlouho rovina a zase datle. A konečně v 13:15 jsme na prvním dnešním zastavení. Ne tedy ještě úplně v Bushéru jak bylo původně řečeno, ale v jednom městě, které je po cestě. Jmenuje se to tady Borazjan a je tu příšerné vedro 50 stupňů. S bratrem jsme se shodli na tom, že když si místní obyvatelé neváží svého okolí a jsou ochotni bydlet na skládkách – a to vzhledem k všudypřítomné suti, ruin, odpadků, znečištěných řek, které jsou vlastně stoky, zaslouží si překřtít na „Zkurvystán“.

Jedeme taxíkem a hledáme Dariův palác. Darina tuší kde by mohl zhruba být, ale taxikář o něm nikdy neslyšel. Proto ho nemůžeme najít, a když už není, po čem bychom jeli, musíme chodit pěšky. Běháme po prašných cestách mezi poli s pšenicí, mezi hlávkami zelí, mezi odpadky. Ale kde nic tu nic. Jen vedro a dusno. Po dlouhé době pátrání nacházíme díru v zemi. Obrovský čtvercový zářez do země, který zde zanechali francouzští archeologové. Palác byl dříve mnohem výš, respektive jeho trosky byly pokryté asi dvoumetrovými nánosy a nachází se tedy pod úrovní terénu. Kromě několika základů nevidíme nic zajímavého. Několik mramorových podstavců na sloupy a pár kamenných desek. O něco lepší koukání je pevnost v Borzjan, které sloužila jako karavanseray, pak věznice a nakonec policejní stanice. Místní policista nám nyní dělá průvodce, a o všem vypráví, kde byli ustájeni koně a velbloudi, kde se spalo, že díry ve stropěch jsou vlastně klimatizace, neboť odvádí teplý vzduch pryč z budovy. K umění které zde lze spatřit se dá počítat i výrobky místní keramické dílny, nebo malby věžňů.

Následující exkurze je pro mě zajímavá spíše detailní prohlídkou datlového háje než vykopávkami s nic neříkajícími názvy. Pfaffenschlag u Slavonic mně v tomto ohledu přijde daleko zajímavější. Opět zářez v zemi a v něm dvacet podstavců pro sloupy a jeden velký kamenný blok s vytesaným člověkem. Ten je však o poznání zajímavější než ty kameny předtím. Celé dílo je velice poškozené, ale s největší pravděpodobností se jedná o Daria s čepicí, který se prochází se slunečníkem, ale zub času byl nemilosrdný, a tak se o tom můžou archeologové jen dohadovat.

Taxikář nás z datlového lesa zavezl zpět na autobusový terminál, odkud jsme jeli konečně do Bushéru. V 18:15 probíhá ubytování v hotelu Réza u kterého mám v deníku poznámku (shirafe), ale netuším proč. S největší pravděpodobností je to původní jméno hotelu.

19:00 začíná procházka po tomto rovinatém přístavním městě – tedy tanec mezi odpadky, skoky přes kanály u chodníků, sbírání nových čichových delikates a zjištění, že voda může mít opravdu mnoho barev. I místní moře spíš připomíná žumpu a to ji chudinku urážím. Lidé se zde koupají, ale já bych do té vody nevlezl ani za pytel blíž nespecifikovaných exkrementů. Slunce je asi jediným světlým okamžikem dnešního dne – západ slunce. Samotný fakt, že slunce zapadá a bude další den, je taktéž pozitivní, ale mám na mysli západ slunce samotný. Krásný západ slunce, které se co nevidět potopí do moře, ale to už my neuvidíme, protože zas někam pochodujeme. Možná i díky těm potkanům, nevím. K večeri v místní restauraci si dáváme rybu, obdivujeme sbírku krabiček od zápalek, a když se nám nelíbí, že se nás snaží obsluha ošidit, tak jsou na nás sprostí a agresivní. Po večeri se dělíme na dvě skupiny. Já s bráchou chceme jít rozumnou a krátkou cestou do hotelu. Ostatní prý chtějí okukovat krásy večerního města, ale mám podezření, že se bojí přiznat, že neví, kudy vede nejkratší cesta, což Darina dost často maskuje za různé chtěné výlety. V hotelu využívám počítače na recepci, ale bohužel je celý zavirovaný, plný trojských koní a nedá se na něm prakticky nic dělat. Tady v hotelu mají totiž lidé svobodný přístup na internet, a tak zde chodí sledovat porno. Neuplynulo ani deset minut od našeho návratu a holky už jsou zpět také. Vzaly si totiž taxíka a tím si já vysvětluji, že stále nebloudí někde v centru.

25. 4. 2008 ráno jsem nechtěl vůbec vstávat, protože jsem byl úplně „tuhej“. Musím přiznat, že vedro, dusno, výfukové plyny, smrad, odpadky, neustálá pozornost kolemjdoucích mne naprosto vyčerpalo. Vynechal jsem tedy snídani a ignoroval poznámky mého bratra a zůstal jsem v posteli o něco déle. Nevím, zda je pravda, že byli k snídani švédské stoly plné různých jídel, jak ostatní tvrdí, ale co se dá dělat. Konec konců jsem i tušil, že to budou tvrdit. Vzhledem k tomu, že neexistují důkazy, můžu aspoň upřímně doufat, že si moji spolucestovatelé dobře najedli.

V 9:30 odjíždíme taxíkem k památce, kterou jsme nakonec nenavštívili, protože si zde armáda postavila základnu. Chodili jsme kolem valu a Darina říkala, že tady to přece musí být. Ano, památka byla za valem, před kterým byly cedule a ostnaté dráty, díky kterým jsem se neodvažoval vytáhnout fotoaparát a bratr kameru. Ze střílen na nás mířili kulomety, a tak jsme taktně naznačili Darině, že bude nejlépe se vypařit a chytit taxíka. Hned první auto byl našťestí taxík. I když se vlastně nedá o štěstí mluvit, protože tady je taxík každý, na koho mávnete a má zrovna místo v autě. Taxikář byl dle mého názoru „oprsklej“ protože hned navrhoval, že když má zatemněná okna, tak si mohou dámy v jeho autě sundat šátky. Nemrava jeden. Darina mu řekla, že nás má odvést někam, kde se můžeme vykoupat v moři. Někam, kde je to pěkné, kde by nám to doporučil a kde jsou nějaké pláže a méně odpadků. Musel jsem se smát, když nám zastavil kousek od místa, kde jsme včera stáli, lomili rukama a zděšení zjišťovali, že zde se koupat nedá. Navíc tu ani nebyla plážička. Bylo zde pouze nábreží, pod nímž lovila rybky místní mládež. Někteří se hlasitě bavili, cachтали se ve vodě, tak, jak to děti dělají. Topili se, šikanovali, házeli po nás z vody různé odpadky, zkrátka samá rošťárna.

Rybáři měli zajímavou techniku chytání drobných rybiček, kterou bych rád popsal. Ryby chytali do hliníkových sít, která byla shora zakryta umělohmotnou fólií, ve které byla uprostřed díra. Do tohoto zvláštního cedníku pak nasypou mouku a zahodí do vody dál od břehu. K sítu je připevněn provaz, na jehož druhém konci je plastová láhev, která plave na vodě. Tato plastová láhev slouží jako bóje. Rybka přilákána moukou, kterou voda vyplavuje otvorem v plastové folii ven, vplave dovnitř, ale už neví kudy ven. Cedník zatím dál klesá ke dnu. Zespoda voda tlačí mouku pryč, což láká další a další kořist. Nakonec lovec nádobu vytáhne, voda teče sítím ven a nebohé rybky se mrskaají na dně síta. Poté jsou úlovky navlíknuty na provaz a rybář je posléze prodává na silnici mezi projíždějícími auty. Během několika minut rybky někdo koupí a on může lovit dál.

Bratr s Darinou se jeli projet na místním motorovém člunu a pak hurá do bufetu na další havíč. Záchod, který byl pro holky hlavním důvodem jít na havíč tu neměli.

Další kroky nás vedou na autobusový terminál, ale davы vítající cizince nás nutí vzít si zhruba po kilometru chůze taxík. U terminálu s minibusy je problém, protože nás řidič nechce vzít na místo, kam požadujeme, že by si zajel 5 kilometrů navíc. Taxikáři jsou ochotnější, ale když slyší řidič minibusu, kolik peněz za to chtějí, svolí a že prý nás tam vezme. Stejně to má při cestě a může nabídnout lepší cenu. Toto vyjednávání však trvalo dvacet minut.

Další hodinu jedeme k našemu cíli a tím jsou lázně. Minibusu značky Mercedes skřípou brzdy, zvedá se kotouč prachu a zastavujeme u sirných lázní. V okolí jsou nízké jednopatrové budovy, prostředí připomíná městečko Den ze hry Fallout 2. Pro toho, kdo tuto legendární hru nezná, jen zmíním, že se jedná o hru z postapokalyptického světa. Planina, která sem zasahuje od moře a má několik desítek kilometrů se zde prudce zvedá v hory, které spíše připomínají obrovské haldy. Haldy šutrů a hlíny. Planina v okolí je protkána nízkými keříky, sem tam trsem trávy. V blízkosti budov a parkoviště jsou však stromy vyšší. Dostatečně vysoké, aby se pod nimi člověk schoval do stínu před úporným spalujícím sluncem. Tak ihned činíme. Samotná lázeňská budova je již o něco honosnější a parkoviště lemují záhony. Ale lázně? Místní podezřívám, že do lázní chodí na záchod a pak se v tom ještě koupají. Kabinky a sprchy na převlékání jsou z plechu, který má na sobě dokonce i barvu. V rozích přímo před očima pavouci jako moje dlaň. Samotná místnost s lázní je větší hala dokola vykachlíkovaná a uprostřed je oválná díra s vodou velká asi deset metrů v průměru, hluboká metr a půl. Vysoké stropy příšerný sirný smrad, mouchy všude. Voda má přibližně 40 stupňů a příšerně smrdí, toto vyvolává zvracení a nechť k životu. Celá budova je samozřejmě rozdělena na pánskou a dámskou část, aby to lid nepohoršovalo a ženy se nemusely ráchat v šátcích. Až do našeho odchodu tam nikdo nebyl, ale než jsme se dostali ke sprchám, tak přec přišli Íránci. Začali se omývat, plivat chrchle do vody a já se mezitím snažil ve sprše smýt z břicha skvrnu neznámého původu. Pravděpodobně se jednalo o ropu. Po našem odchodu spustili Íránci strašný ryk a voda musela cákat až ke stropu. Já vyšel ven z lázní a měl jsem spíše pocit jako bych do lázní právě vstoupil. Zajímavé, jak chvilka utrpení, asketismu a mučení dokáže v člověku probudit dojem, že být na prašné ulici s odpadky a sluníčkem přímo nad hlavou při teplotě 50 stupňů je vlastně celkem fajn.

K dalšímu autobusovému terminálu nás hodil taxík a odtamtud hurá zpátky do Shírázu do hotelu Dariush. Tento terminál byl pozoruhodný vyhořelým autobusem. Při bližším zkoumání jeho trosky je patrné, že se nemuselo jednat o náhodný požár, ale to tady raději popisovat nebudu. Jedna paní, místní žebračka, která byla pravděpodobně v minulosti zasažena chemickým útokem, prosí o pár peněz. Darina s dobrým srdcem se nad ní slitovala. Dala jí několik bankovek. Od té doby ji stařena až do našeho odjezdu obtěžovala. Nejprve se jí povedlo z Dariny vymámit další bankovky, pak při troše drzosti další. Když jsme Darině říkali, že už by ji neměla nic dávat, stařena vymáhala s větším nátlakem. Nakonec tahala Darinu za rukávy, začala s ní smýkat, začaly se skoro prát, a protože se muž nesmí ženy dotknout, musely žebračku odtrhávat jiné ženy. Osoba se však nedala jen tak odradit a vehementně se vrhala po Darině, až skoro oběma šátky padaly. Sápala se za námi i do autobusu, byla horší jak výherní automat.

Cesta zpět, opět lemována vysokými horami, které připomínají haldy suti a hlíny, protkané trsy trav a keříků. Autobus stoupá zpět do hor, úzké silnice, strmé srázy v serpentinách až z těch pohledů do hlubin tuhne krev v žilách.

Cestou nás překvapily i silniční kontroly policistů, kteří dokonce „sbalili“ jednoho cestujícího z našeho autobusu a také s nimi musela vystoupit Darina, aby jim vysvětlila, co v Íránu dělá. Naštěstí si ji sebou nevzali.

Pozdě v noci přijíždíme do Shírázu.

26.4.2008 7:30 snídaně. Vajíčka jsou tentokrát ve správném počtu, na což si obsluha zde dává bohužel pozor. Bereme batohy a jedeme k Nozarovi. Odtud do jeho rodné vesničky. Cestou po venkově míváme stáda koz a ovcí, stovky možná tisíce kusů.

Místo kam jsme dojeli, a kde má Nozar letní domek je úžasné. Vesnička s typickými nízkými domy připomínající art deco, ale také jednopatrové i dvoupatrové domy. Některé domky rodinného typu se zídou, za kterou je velmi často krásná a upravená zahrádka. Silnice s kanalizací, dláždění, pouliční osvětlení. Vesnička je vysoko v horách, přesto je zde stále dost vedro, ale je to proti včerejšku podstatný rozdíl. Hory a skalní útvary v okolí dávají tomuto místu magické kouzlo. Dali jsme si menší občerstvení a vyrazili do starší části vesnice, která je pod patronací UNESCO.

Úzké romantické uličky jsou dlážděné kočičími hlavami. Dvou až třípatrové domy jsou stavěny z kamene. Vypadá to tady podobně jako na Novém světě v Praze na Hradčanech, anebo ve Starých Střešovicích. Některé domy mají pavlače a nemají rovné střechy. Různé zídky, hradby a s tím i spojené obloukové brány. Dvory těchto domů mají dole klenuté podloubí a nahoře opět pavlače, okna s mřížemi, jež dokazují, že starší kováři zde byli opravdoví mistři. Trosky staveb, které jsou zde bohužel také, ale dávají nahlédnout do vnitřku domů. Je zřejmé, že jsou domy stavěny velice důmyslně, aby odolaly zemětřesením a díky tomu se mnohé z nich dochovaly do dnešních dnů. Potěší, že věž, ve které je brána, je opravena a vydrží zde stát na odiv dalším generacím. Krása těchto památek mne žene dopředu a svoje spolence jsem ztratil. Procházím dalšími uličkami, a když už odhaduji, že je dost hodin vracím se zpět k autu. Zde jsem čekal na ostatní, a buď jsem byl alergický na některou rostlinu, co se zde nacházela, nebo jsem se nadechl nějakého smradu. Dostal jsem obrovský záchvat kašle, dusil jsem se, sípal a už jsem si myslel, že je to moje poslední minuta. Dýchání přes kapesník mně nakonec možná zachránilo život.

Potom jsme odjeli zpět do Shirázu na oběd a na letiště. Cestou nám upovídaný taxikář prozradil, že výbuch bomby, který se zde v mešitě nedávno odehrál, nebyl náhodný. Západní noviny s odvoláním na iránské zdroje uvedly, že se jednalo o nehodu, kdy došlo k výbuchu starého vojenského materiálu, který je vystaven v mešitě jako museum. Pravda je však taková, že se jednalo o teroristický útok iránských skupin, které usilují o změnu poměrů v zemi.

Při čekání ve frontě na benzín nás předběhl jeden pán s plnovousem v naleštěném autě. Taxikář nám vysvětlil, že se jedná o člena duchovní armády. Tedy jakýsi velký šéf nebo také nadčlověk z lepší společnosti. Jelikož duchovní představitelé jsou jediní vlastníci ropy v zemi, tak je samozřejmostí, aby jejich stateční vojáci nečekali ve frontách na něco, co jim patří a dostávají to zadarmo.

Na letišti jako všude bezpečnostní prohlídky, ale zde v iránském prostředí je o něco větší legrace. Ta nás opustila v letadle. Nejprve jsme se rozsadili každý do jiného koutu letadla. Holky s Honzíkem seděli za křídlem a já vedle dveří s volným místem vedle sebe. Jednalo se o dveře na křídle pro nouzový výstup. V situacích, kdy je vedle mého bratra volné místo dojde vždy k tomu, že si vedle něho sedne nějaký chlap. To nechci říkat proto, že jsem zlomyslný a chtěl bych se mu posmívat, ale prostě proto, že je to fakt. Koneckonců nedávno seděl v autobuse vedle nějakého mladého iránce, který usnul, a hlava mu padala na bratrovo rameno. Nicméně teď zůstalo volné místo vedle mě. Bylo mně jasné, že ke mně si přisedne nějaká žena, protože bych mohl mít štěstí. Zároveň mi bylo jasné, že tady si ke mně žádná kráska nesesedne, a když už, tak bude mít přes hlavu šátek, anebo rovnou kuklu. Těsně před startem když nám letuška poskytovala informace o bezpečnosti a místo vedle mně bylo stále prázdné, mně bylo jasné, že si vedle žádný cestující nesesedne a budu mít dostatek místa po celou dobu letu. Když se však letadlo dalo do pohybu, přisedla si ke mně letuška a sdělila mi, že sedí tady. Z toho jsem měl velikou radost, neboť nejen, že byla velice krásná, ale také uměla anglicky což aspoň do chvíle, kdy šla rozdávat svačinu, zkrátilo nudný let. Nuda však nedoprovázela start a přistání.

Letadlo se líně rozjíždělo po startovací dráze a skoro mně připadalo, že se mu do vzduchu moc nechce. Když se začalo líně zvedat ze země, škrtlo zadkem o dráhu. Hrklo ve mně a pár lidí v letadle heklo. Letuška však byla v klidu a její úsměv, který říkal: „ale to se stává denně“ mě nechal klidným. Jak jsem se později dozvěděl, tak se toto opravdu občas stane. Let IranAir probíhal jinak celkem bez problémů, dostali jsme svačinku a zanedlouho se schylovalo k přistání. Letuška se opět usadila vedle, a pak se to stalo. Když dělal pilot jeden z náklonů, začalo v letadle divně praskat a dunět. Možná se jednalo o podvozek, ale mě v tu chvíli přišlo, že se trupem letadla valí obrovská koule. Skoro se mi zdálo, že mně i nadzvedla nohu, jako když v kanoi najedete na balvan. Ten zvuk připomínal bílou kouli, když trefíte do díry a valí se kulečnickovým stolem. Přiznávám se, že jsem měl, jak se říká lidově „bobky“. V letadle to začalo skřípat a já si snažil vnutit myšlenku, že se jedná o podvozek, zatímco někdo vzadu křičel: „Alláh“. Když jsme dokroužili nad letištěm a šli na sestup, tak sem z výrazu té výborné „herečky“ letušky nic nepoznal. Je to koneckonců jejich práce. Znovu se však koule valila trupem. Čekal jsem všechno jen ne to, že hladce a bez problému přistaneme, a že prádlo zůstane suché. „UF“ pomyslel jsem si, „uf“ vypadlo z některých cestujících. Jsme v Isfahánu.

Po ubytování na hotelu, který je až podezřele stejný jako jeden hotel ze hry Hitman následuje noční prohlídka města. Co říci na začátek. Předně je Isfahán nejčistší město, se kterým zde máme tu čest. Další věc je ta, že zde funguje kanalizace a doprava. Ano, opravdu zde lidé poslouchají semaforey a stojí na červenou, lidé přecházejí na zelenou a na přechodech mají přednost. Ale také je dobré připomenout, že Isfahán byl jediným městem, kdy se stáváme svědky dopravní nehody. Sic jen drobného drcnutí. Procházka po nábřeží řeky a přejít dva mosty a jít spát. Tak tedy zní dohoda. Samozřejmě se toto nestane, protože musíme do noci bloumat někde po bazarech, nebo koukat na barevný vodotrysk. Přicházíme tedy na hotel okolo půlnoci. Popíši však jakou krásu, nutno říci dobře v té tmě nasvícenou, jsme viděli. Řeka Zájande rúd v níž je nyní čistá voda, vypadá jako veletok. Mosty, které jsou přes ni postavené, mají oblouky v římském stylu. První most, který se jmenuje Most 33 oblouků je dvoupatrový most s klenutými oblouky, druhý, který míváme je jednopatrový, má jen jakési dvě cimbuří. Poslední most stojí za to více popsat. Jmenuje se Khájú. Spodek mostu je vlastně jez, který z jedné strany zadržuje vodu, aby pak tekla přes tento jez a protékala jednotlivými oblouky. Další most nad ním nebo patro mostu je vlastně budova, kterou vede chodba a nad ní je konečně ulice, která je z obou stran chráněna vysokými zdmi s obloukovými výklenky.

27. 4. 2008 7:30 Odjezd k místnímu holubníku. Ne nedělám si legraci opravdu je objektem našeho nynějšího zkoumání holubník. Třípatrová věžovitá budova kytičkového půdorysu uprostřed městského parku. Z počátku mně vytanulo na mysli, že vypadá jako rotunda na hoře Říp. Schodištěm se dá vystoupat až na horu, kde je cimbuří s dobrým výhledem. Vnitřek stavby je od shora dolů plný holubích hnízdeček, která jsou umístěna v dírách ve zdech. Od holubníku vedou naše kroky do arménské křesťanské čtvrti. Kostely nebo spíše chrámy zde postavené mají architekturu, která napovídá, že se jedná o mešitu. Avšak mešity to nejsou. Minarety sice tyto budovy nemají, ale obrovské kopule jsou k nerozeznání od těch muslimských. Nahoře na vrcholu kopule je však křesťanský kříž. Náměstíčko obklopené krámkami se suvenýry, se sochou mnicha v kapuci, který stojí před kašnou, dává místu skutečnou křesťanskou atmosféru. O co více si ji pak užijete při zjištění, že se za vstup do kostela musí platit. Místní se hájí tím, že jde o museum, ale je to stejné jako u nás, když chcete jít do chrámu svatého Víta. V deníčku mám poznamenáno: „nutno dodat, že to bylo poprvé, co po nás chtěli peníze za vstup na duchovní půdu, ale v mešitě na Isfahánském náměstí se platí taky“. Taktéž by bylo férové zmínit, že tento den byla neděle, a že se nejednalo o kostel ale katedrálu Vank ve čtvrti Jolfa.

Následující cesta, jak jsem již prozradil, vede na Isfahánské náměstí Nakše Džahán. Asi nebudu dalek od pravdy, když ho prohlásím za nejkrásnější náměstí v Íránu. Jisté je, že je to nejkrásnější náměstí, které jsme na naší cestě viděli. Obdélníkový půdorys je lemován domy, které jsou vlastně spojeny v jeden štít nahoře s výklenky a dole s podloubími. Dominantou náměstí je pak Imámová mešita stojící v pozadí těsně za náměstím a postranní budovy, které jsou mešitami a muzei. Nesmím opomenout, že i jistou atmosféru dávají městu i hory v pozadí. V podloubích se nachází stovky krámků s různými suvenýry. Výrobky všeho druhu, všech různých profesí, lampy, kovářské výrobky, koberce, keramika, tepané nádoby, misky, obrazy. Všude umělecká až kýčovitá díla, která jsou mnohdy vyráběna přímo před turisty, neboť součástí krámků jsou i drobné dílničky.

18:00 odpočinek v místní čajovně. Bohužel přichází obrovské zklamání, neboť zde mají jen jeden druh čaje. Dokonce neví, jak se jmenuje a dalo mě velký problém se zasadit o to, abych nedostal čaj oslazený. Jedná se o „světe div se“ pytlíkový čaj tmavé barvy. Chutí a barvou připomíná čaj, který byl před rokem 1989 jako jeden z mála k dostání i u nás a na žlutohnědých krabicích s tímto čajem byl nápis: „čínský čaj“. Ona to vlastně byla červená a nikolivěk hnědá, ale vždy tak zajímavě vybledla, že nebudu trvat na tom, jaká barva to byla. Koneckonců rozeznávám jen 16 barev jako Windows 3.11 a nějaká meruňková nebo lososová mě nic neříká. Je mi jasné, že Írán trpí na různá embarga, přesto jsem doufal, že vztahy s Čínou budou na lepší úrovni. Možná zde hraje i jistá snaha Íránu o ekonomickou samostatnost, čímž si vysvětluji jisté podobnosti s komunistickým Československem. K tomuto čaji je také podáván cukrkandl, který si z dětství velice dobře pamatuji jako jednu z mála dostupných pochoutek. Dnes bychom nic takového ani nevzali do úst. Nakonec tedy obrovské zklamání, žádné ochutnávání nových druhů čajů se nekonalo a jsem smířen s tím, že takto to vypadá v čajovnách všech. Snad jen za zmínku stojí, že tyto čajovny přitahují zejména kuřáky vodních dýmek. O tabákové příchuti a druhy tabáků jsem se raději nezajímal, neb by z toho mohlo být další zklamání.

22:05 sedíme ve vlaku a jíme kuře. Několik posledních dnů bylo opravdu náročných, neustále na nohou anebo „NASA-rdinkování“ v taxíku, vedro, dusno, prašno, spánku jen po skromnu. Není divu, že nálada a morálka spí za nás. Čerstvých a neunavených zvědavců, kteří si nás prohlíží a snad chtějí i podpis je stále dost. Dnes jsem byl, hádám někde v internetové kavárně, neboť jedině tak si vysvětluji poznámku v deníku, který je plný nehezkých slov: „sice mám z pár věcí radost, ale to se netýká Íránu, ani této cesty“. Jsem zkrátka rozlámaný jako chrástí na podpal, takže to, že se dal vlak do pohybu ani nevnímám. Na Teherán.

28. 4. 2008 5:33 sedíme, ležíme v čajovně v Teheránu na nádraží. Všichni jsme unaveni a pospáváme na koberci u nízkých čajových stolečků. Příjezd byl v 4:44. Ve vlaku s námi seděl mladý, příjemný učitel matematiky z Teheránu a celkem pohodově jsme si s ním pokecali. Takže cesta nebyla tak fádni a nudná, a dokonce jsem si ji s bratrem zpestřil doutníkem z pravého Íránského tabáku.

9:09 stále v čajovně na nádraží. Dáváme se dohromady, a zatímco já píšu deník, se ostatní snaží probrat, protáhnout ztuhlé tělo a donutit mozek pracovat.

10:42 Museum Málek. Soukromé museum s velice zajímavou sbírkou. Umění všeho druhu.

13:00 v restauraci, ve které jsme už byli, když jsme byli v Teheránu poprvé. Trocha jídla vždy přijde vhod, pokud u něj však usínáte a neustále máte půlnoc, jste nesoustředění a mnohdy nedokážete rozeznat sen od skutečnosti, tak se také může stát, že se probudíte s hlavou v talíři.

Po druhé hodině navštívujeme museum šperků a za ním si dáváme kokos.

18:04 odjezd vlakem do Tabrísu.

29. 4. 2008 6:40 Tabrís. Zde na vlakovém nádraží čekáme na taxík a v televizi dávají Pata a Mata z oblíbeného večerníčku „A je to“.

7:15 Darina nám šetrně oznamuje, že byl někde zádrhel, a že teprve teď taxíka objednala. Odcházím ven z nádražní haly, abych se nadýchal čerstvého horského vzduchu. Tabríz je asi 1300 metrů nad mořem a je obklopen vysokými horami. Shledávám, že je venku pěkně. Krásné náměstí s parky a fontánami, velké široké silnice a vlevo od nádražní budovy je stará parní lokomotiva. Na kamenném podstavci i s jedním vagónem a i pumpou, kterou se do lokomotivy čerpala voda.

7:38 odjíždíme z Tabrízu do hor.

8:27 dáváme si snídani v jedné vesnici v kavárně na autobusovém nádraží. Sice tu smrdí benzín, ale všude kolem dokola jsou hory a některé vrcholy jsou pokryté sněhem. Paráda.

12:00 dorazili jsme vysoko do hor na místo, kde se nachází kostelík svatého Judy Tadeáše. Vysoko v horách je o něco zeleněji než v nížinách, a také se nacházíme na severu země jen kousek od hranice s Tureckem. Hádám, že takto zeleno bývá v Íránu v zimě i v jižnějších místech, kde je vyšší nadmořská výška. Stromy jsou tu také a možná bychom mohli tvrdit, že jsme z okénka taxíka viděli i les. Jednalo se spíše o listnaté stromy vzrůstem připomínající topoly a olše. Není pochyb o tom, že zde byly dříve všude lesy, které však přišly díky člověku v niveč. Je to obrovská škoda pro místní obyvatelstvo a hádám, že tím trpí místní vodní hospodářství. Původně jsem chtěl napsat vodní a lesní hospodářství, ale o lesním se tu nedá vůbec mluvit. Tolik úrodné půdy, která je po staletí odplavována díky vykáceným stromům z hor, o tom raději nebudu mluvit. Přitom by lesy tuto krajinu zkrášlily a vnesly by do ní kouzlo a život. Bohužel se zdá, že jsou lidé nepoučitelní a budou zemi ničit, dokud na ní zůstane poslední ostrůvek. Nepotřebujeme k tomu mloky jako v Čapkově díle, ale zničíme se sami. Naše hamižnost, ješitnost a neschopnost pochopit, že jsme zde na světě jen na návštěvě, se zde promítá do obludných rozměrů. Proč tak sobecky opovrhujeme naší budoucí generací? Což neměli lidé, co toto dopustili také děti? Bohužel ani zde, kde by se lesní kultura dala obnovit, zejména díky klimatickým podmínkám, se nic takového neděje. Kolik budoucích generací by tak dokázala společnost vytrhnout z bídy, kdyby jim předala takovou investici a rozumně s lesy hospodařila?

Ale teď zpět k místu kde se nacházíme. Kostelík je vlastně starý horský klášter obehnán hradbami a cimbuřím. Rohy hradeb jsou zakulacené a postavené do věží. Z horní strany svahu tato hradba nevypadá tak mohutně, ale pokud klášter obcházíte a sejdete dolu po svahu, tak poznáte o jak mohutnou stavbu, vlastně jde. Kolem této pevnosti tečou dvě horské říčky. Na konci zimy jsou, soudě dle koryta, velice rozvodněné, ale nyní je voda jen v jedné z nich. Mezi hromadami odpadků se probíhají ještěrky a ve sporé trávě se tu a tam zablýskne horská květina. Kostel má dvě kulaté věže s vysokými špičatými střechami. Chránová loď je na rozdíl od obranných zdí stavěna z bílého a černého kamene. Menší z obou věží je pak barevně kombinovaná tak, aby černá barva tvořila proužky na bílé zdi. Při prohlídce vnitřku bychom mohli říct, že jde o gotický sloh. Kolikrát byl kostelík přestavěn, a kolik zemětřesení ho zničilo, jasné není. Legendy o tomto místě datují už do roku 68 po Kristu, ale první věrohodné zmínky o něm sahají do roku 1329, kdy byl přestavěn a rekonstruován po ničivém zemětřesení. Kousek nad klášterem je i horská vesnice s nízkými budovami, které připomínají bunkry. Dole jsou široké a nahoru se zužují. V horní části pak z budov trčí kůly, trámy, které s kůžemi drží strop.

Svatý Juda Tadeáš byl jeden ze dvanácti apoštolů, který se vydal do Arménie šířit křesťanskou víru a sama Arménská apoštolská církev odvozuje svůj vznik od tohoto apoštola. Je také zajímavé, že se na západě slaví jeho svátek 28. října spolu se svatým Šimonem Horlivcem. Svátý Juda Tadeáš je také znám tím, že v něm lidé spatřují pomocníka v beznadějných, zoufalých situacích a velké nouzi. Na jeho prosbu bylo i vyslyšeno mnoho

proseb. Byl zabit sekerou nebo kyjem a je vyobrazován vždy s jednou touto zbraní. Já si ho vždy vybavím ještě s kamennou deskou, nebo s knihou v ruce.

Celou prohlídku se nám snažilo pokazit asi 40 dětí z autobusu, které na mne skoro dělaly nájezdy. Mnohem „oprsklejší smradi“ než si dokážete představit v černém snu. Udělat normální fotku bez toho aniž by tam nebyly jejich rozšklebené „ksichtíky“ dalo obrovské úsilí. Schválně běhaly tam, kam jsem mířil fotoaparátem, a dělaly nedůstojné věci. Několikrát mě obklíčily a nechtěly pustit. Jejich ruce byly všude. Fotoaparát jsem musel pevně držet, aby mně ho nevyškubly z rukou. Asi dvakrát nebo třikrát se jim málem podařilo mě povalit na zem. Párkrát se mi povedlo je s pomocí jejich učitele nebo spíš hlídače odehnat, aby pak po mě z dálky metaly kameny. Naštěstí byl jediný, koho trefily, jeden jejich spolužák a jejich učitel, takže dostaly od učitele několik ostrých kopanců do utíkajících zadnic, aby se poté znovu sešikovaly a dělaly tentokrát nálety na něj. Záchranu jsem našel až v chrámu Božím, kde již delší dobu pobývali moji společníci.

Nahoře z vesnice je prý za dobré viditelnosti vidět hora Ararat. Rád bych viděl její vrchol (summit), ale není nám to souzeno. Možná, kdybychom vystoupili o kousek dál nad vesnici, tak bychom ji viděli. To jsem tenkrát nevěděl, že je ve skutečnosti o kousíček vedle a že než mlžný opar ji zakrývá svah jedné z hor přímo před námi.

A zase cesta zpět až do hotelu Sina v Tabrízu. Taxikář má puštěnou hudbu a občas si vesele prozpěvuje. Bohužel jsem valnou většinu tohoto kulturního zážitku zaspal. „Jaj lal jal jal laj laj laj laj laj tydlydydly dýy dýy dýy dýj, haj laj umlaj tydlydydly dýýýý“. Po ubytování se všichni odebírají do muzea ústavy, zatímco já jdu na internet někam do města.

17:20 bloudím po ulicích, a ptám se mladých lidí, kteří by mohli umět anglicky, kde bych mohl najít internet café. Chodím po Tabrízu sem a tam a lidé mne posílají tam a sem. Když už jsem si konečně jist, že mně někdo rozuměl a poslal správně, tak ho konečně nacházím. Dobře klimatizovaná místnost, celkem rychlé připojení.

20:30 večere na hotelu, kde se dovídám, že ostatní vlastně nic zajímavého neviděli. Před tím, než jsem usnul, mě bratr natáčel na kameru, a tak se strhla menší přestřelka s botami.

30. 4. 2008 7:30 snídaně.

8:12 odjezd taxíkem k Urmíjskému jezeru. Asi na 20 sekund se spustí déšť, což je pro nás poprvé v Íránu, kdy prší. Pozoruhodnost tohoto jezera je především v tom, že je slané. Je tedy zřejmé, že nemá odtok, ale to by nebylo jedinou zvláštností. Toto jezero leží ve výšce přes 1200 metrů nad mořem. Není tedy jako jiná slaná jezera pod úrovní hladiny moře. V místech, kde jsme se rozhodli prozkoumat jeho pláž, nalézáme obří mravence. Velikost tohoto druhu je přes jeden centimetr. Je velice rychlý, hlava a hrud jsou červené, zatímco zadeček černý. Postupujeme dál po pláži s černým pískem, jdeme dlouho, je patrné, že moře ustupuje, vysychá. Dorážíme do místa, kde začíná být slaná krusta. Předměty jako odpadky, které nalézáme, jsou doslova pohlceny solí. Například bota, kterou nalézám, vypadá jako by byla naprosto zmrzlá. Na úplném konci této ledové krusty, kde už začíná voda je solná pláž. Rozdrcená sůl zde vytvořila úkazy, které připomínají sněžné jazyky. Krystaly soli jsou několik centimetrů velké a patří k největším, které jsem v životě viděl. Nedaleká skaliska jsou naprosto oblezlá solí a z dálky připomínají spíše ledovce a v dálce staví přes toto moře most, který nahradí, nebo bude konkurovat místním trajektům.

13:00 jedeme trajektem přes moře na druhou stranu a zpět jen abychom se projeli po moři. Několik lodí zde převáží auta a cestující na druhý břeh jezera. Dlouhý násep zasahuje hluboko do jezera z obou stran. V místě, kde násep není, staví nyní most a toto místo je nyní spojeno lodní dopravou. U druhého mola, když ostatní vysedají, aby do lodě najela nová auta, pozorujeme krásné rezavějící lodě. Napůl potopené čekají, až je voda úplně sežere. Z jezera

jsou dobře vidět okolní hory, které spíš připomínají hory někde na jiné planetě, kde neexistuje život, nebo postapokalyptický svět. Smutné. Hned po plavbě následuje přesun taxíkem dál.

14:30 Kandovan. Skalní město, které připomíná trpasličí svět vystřižený z nějaké fantasy knížky. Vysoko v horách se v jednom údolí nachází skalní útvary připomínající domečky. Početné kameny vedle sebe tvoří celé malé městečko s uličkami střechami vchody do jeskyněk a jejich okénka. Příroda zde pomocí eroze vytvořila naprosto unikátní výjev, kdy z pískovcových hornin zůstaly ve svahu stát asi šestimetrové špičaté trpasličí čepičky. Tu nahňácány těsně vedle sebe, jinde nechaly mezeru, aby zde mohl projít člověk. Toto vše by se mohlo napsat o tomto místě, kdyby ho již 700 let neobývali lidé. Téměř 1600 metrů nad mořem, uprostřed hor se v jednom údolíčku rozhodli lidé využít těchto přírodních útvarů k jejich přežití. Využili malých jeskyněk, které upravili, přidali jim okna, anebo jen využili místa a jeskyňku si vyhloubili svoji. V některých místech přistavěli zeď, v jiných celý domek i s rovnou střechou. Do děr zasadili okna, nebo dveře a cestičky upravili na schůdné přístupové chodníčky se schody i mostky. Různá skalní hnízda jsou dostupná jen po úzkých schodech vedoucích jakoby do nebe. K jiným domkům se lze dostat pohodlně po dlážděných cestách. Dřevěné mosty, kanálky pro odtok vody, místa se sušícím se trusem, který slouží jako palivo do kamen, ale teď si na něm hrají děti a z bláta, který z trusu vzniká, dělají různé stavbičky. Možná si staví svoje malá městečka „Kandhovan“. Na okolních stráních jsou sněhová pole a v údolí jsou křoviska a stromy.

Scházím dolů, kde teče říčka a na druhé straně údolí si dáváme v zahradní restauraci jídlo. Grilovaná rajčata s kebabem a omáčkou z horského sýra. Maso je děláno zajímavou technikou. Mleté je obaleno, nebo můžeme říci nablemcáno na dlouhý placatý plech. Tlustý řekněme jeden milimetr, široký dva centimetry a dlouhý může být 50 až 60 centimetrů. Tento vlastně špíz je posléze položen na gril. Na talíři to však vypadá famózně, chutná to skvěle a již chápu, proč mívá místní kebab uprostřed dutý prostor. Je to místo, kterým prochází onen plechový špíz.

17:15 odjezd vlakem do Teheránu. Ve čtyři hodiny v noci nás přišli stevardi vzbudit, že už se blížíme do Teheránu. Tato metoda je zde obvyklá a je to i jejich povinnost, aby nikdo nepřešel zastávku. Mohl by si pak zajet třeba 200 kilometrů a to by ho jistě nepotěšilo. Nás tedy stevardi vzbudili ve 4:00. „Tehrán, Tehrán“ volali a zase „Tehrán, Tehrán“ a člověku začalo docházet, že se budí ve vlaku a za chvíli bude vystupovat. Rychle vstát, všechno sbalit a připravit se do pozoru. V tomto případě jsme si sedli a napjatě čekali, kde vlak zastaví. Jelikož jsme měli přijet do Teheránu v 6:00, čekali jsme, že nás vzbudí o něco později, ale kdo ví, třeba přijedeme do Teheránu o něco dříve. Zhruba v 4:30 skřípou brzdy a opravdu stavíme na Teheránském předměstí. Proč nás vzbudili tak brzo, napadlo mě a rozespale to přikládám změně času, mžourám na hodinky a přemýšlím, zda si je nepřerádit. Zde ještě vystupovat nebudeme, až na příští zastávce, která je Teherán hlavní nádraží. Lidé však houfně vystupují z vlaku a nás jímá neblahé tušení. Motlitba oznamuje stevard. Vida v pět začíná motlitba, takže všichni muslimové odchází z vlaku a řítí se do nádražní mešity k modlitbě. Výborně vymyšlené. Muslimové se houfně modlí několikrát denně. Ať se děje co se děje, jakmile se ozve kravál z amplionů, už se sbíhají do mešit nebo modliteben. Zde provádějí důmyslný tělocvik směrem k Mekce. Na ulicích pak z amplionů slyšíte ajatolláha, jak předříkává modlitbu. Televize přenáší obřad z nějaké známé mešity, svět se zastaví a znovu se dá do chodu až za několik desítek minut. Po páté hodině slovy optimisty, a skoro v půl šesté slovy pesimisty nastupují opět do vlaku, aby se po několika minutách rozjeli, směr hlavní nádraží. Něco málo před šestou brzdíme před hlavním Teheránským nádražím. Vlak dodržuje jízdní řád a přijíždí téměř na minutu přesně.

1. 5. 2008 ráno snídane v nádražní čajovně, ubytování na hotelu a pro mě procházka po Teheránu. Zatímco ostatní jedou lanovkou do hor, kterými je Teherán obklopen. Okolní

hory, na kterých je stále tu a tam troška sněhu lákají v zimě k různým aktivitám. Lanovky a vleky vyvezou nahoru lyžaře, nebo horské výletníky. I v létě může turista lanovky využít. V těchto dnech jsou stále lákadlem pro lyžaře a snowboardisty. Já však hledám vhodnou a klimatizovanou internetovou kavárnu. Denní rutinu v podobě lidí, pro které jste středem pozornosti, nechávám jiným.

Mé definitivní rozhodnutí se procházky do hor neúčastnit padlo poté, co se bratr Dariny zeptal:

„mohu si sebou vzít sandále? Nebo jaké tam bude počasí“

Darina: „nevím asi jako v horách“

Bratr: „ale bude tam sníh? Bláto?, jsou tam upravené cesty? Netuším na co se mám připravit“.

Darina: „to já také ne“

Já: „jaká tam bude teplota?“

Darina: „asi jako v horách“

Já: „a jak zhruba budeme vysoko“

Darina: „nevím“

Bratr: „dobře, tak jinak, mám si sebou vzít sandále, nebo to nebude vhodná obuv?“

Darina: „vůbec netuším proč se mne na to ptáš, vem si co chceš“

Já, spíš pro sebe: „Na náhrobku měl nápis: umrzel den před odletem z Íránu při záchraně svých přátel“ oči do nebe, ruku u pasu s nastavenou dlaní a šeptem: „vidíš to“

2.5. 2008 ráno v 1:41 odjíždíme na letiště Imám Chomenei. Odlétáme jen já, brácha a máma. Darina s Klárou tu budou ještě týden. Snad to přežijí.

4:35 plánovaný čas odletu.

6:05 odlet

7:05 přílet do Istanbulu

Tento příběh má tedy konec dobrý neboť z Istanbulu jsme se hladce dostali letadlem do Prahy, abychom v dobrém i zlém vzpomínali na naši cestu po Íránu. Cestování po zemi, se kterou se setkáváme již od školních let v dějepise, ale známe ji i dnes z novin a televize. Persie a na ní navazující Írán je jednou z nejstarších civilizací, které na světě máme. Je ať chceme nebo ne i součástí naší lidské historie, je součástí našeho světa. Pro nás rodáky z „Czechoslovakia“ jak nás v této zemi víceméně stále znají, je nápadné, nebo mě to tak možná přijde, že je nám Írán v mnohém podobný. Takto si však mohou připadat rodáci z mnoha koutů světa. Ano i zde žijí obyčejní lidé a chtějí žít, pracovat, milovat a hledat smysl bytí. Můžeme proto tuto zemi soudit, lépe řečeno posuzovat. Určitě, tak jako u sebe samých nalezneme mnoho nedostatků hodných odsouzení, tak i v těchto končinách. Pokud si však Persie zaslouží odsouzení, tak si ho zasloužíme i my. Už jenom proto, že si neuvědomujeme, co vlastně chceme, že si neumíme pomoci.

Chongha zambil

Kool-Farah

Persepolis

Katedrála Vank Isfahán

Isfahánské náměstí

Kostel sv. Tadeáše

Kandovan